

UMKA'22
I. ULUSAL MİMARLIK VE KENT
ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU



Doğuş Üniversitesi
Sanat ve Tasarım Fakültesi
Mimarlık Bölümü

Bildiri Özetleri Kitabı

26-27 Ekim 2022
İstanbul

UMKA 2022
I. Ulusal Mimarlık ve Kent Araştırmaları Sempozyumu
26-27 Ekim 2022

I. ULUSAL MİMARLIK VE KENT ARAşTIRMALARI SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri Kitabı

26-27 Ekim 2022
İstanbul

Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakóltesi Mimarlık Bölümü
Esenkent, Dudullu Osb Mah, Nato Yolu Cd 265/ 1, 34775
Ümraniye/İstanbul

Tel: 444 7997

E-posta: umka@dogus.edu.tr

<https://www.dogus.edu.tr/umka/anasayfa>

E-ISBN : 978-9944-5789-8-1

Her hakkı saklıdır.

©Ulusal Mimarlık ve Kent Araştırmaları Sempozyumu, 2022

BİLİM KURULU*

Prof.Dr. Aslıhan ÜNLÜ, Özyeğın Üniversitesi

Prof.Dr. Kamuran ÖZTEKİN, Doğuş Üniversitesi

Prof.Dr. Nihal ŞENLİER, Doğuş Üniversitesi

Prof.Dr. Şengül ÖYMEN GÜR, Beykent Üniversitesi

Doç.Dr. Ö. Burcu ÖZDEMİR SARI, ODTÜ

Doç.Dr. Ceren KATİPOĞLU, Çankaya Üniversitesi

Doç.Dr. Çiğdem Canbay TÜRKYILMAZ, Semerkant Devlet Mimarlık ve
İnşaat Mühendisliği Enstitüsü ve Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç.Dr. Fatih YAZICIOĞLU, İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç.Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL, Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç.Dr. Olgu ÇALIŞKAN, ODTÜ

Doç.Dr. Pelin SARIOĞLU ERDOĞDU, Doğuş Üniversitesi

Doç.Dr. Togan TONG, Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç.Dr. Tuba AKAR, Mersin Üniversitesi

Doç.Dr. Şensin YAĞMUR, Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Ayşegül ŞAHAN, Doğuş Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Bora Yasin ÖZKUŞ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Can BOYACIOĞLU, Gebze Teknik Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Çağla Caner YÜKSEL, Başkent Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Ece ALTINBAŞAK HAKLIDIR, Doğuş Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Esra AKBALIK, Doğuş Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Fazıla DUYAN, Doğuş Üniversitesi

Dr. Handan DOĞAN, Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet SANER, Özyeğın Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Mustafa Batu KEPEKÇİOĞLU, Doğuş Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Nadide EBRU YAZAR, Maltepe Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Nazende YILMAZ, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Tomris AKIN PAŞAOĞLU, Mef Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Zeynep KESKİN, Doğu Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU*

Doç. Dr. Pelin SARIOĞLU ERDOĞDU, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Ece ALTINBAŞAK HAKLIDIR, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Esra AKBALIK, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Fazıla DUYAN, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Batu KEPEKÇİOĞLU, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

Arş. Gör. Begüm DİKER, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

Arş. Gör. Nesim Doğuş YELEKÇİ, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü*

* Unvana göre alfabetik sıralanmıştır.

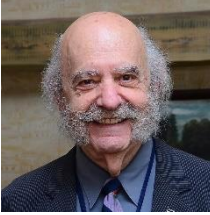
SEMPOZYUM SEKRETERYASI

Arş. Gör. Begüm DİKER, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakóltesi
Mimarlık Bölümü*

Arş. Gör. Nesim Doğuş YELEKÇİ, *Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım
Fakóltesi Mimarlık Bölümü*

DAVETLİ KONUşMACI

“Confronting Traditional Thinking About School Environments”



Prof. Dr. Henry Sanoff
North Carolina State University

Biyografi

Mimar Henry Sanoff, North Carolina State University, College of Design’da Fahri Profesördür. Sanoff, elli yıldan fazladır araştırma ve profesyonel uygulamalarda yer almıştır. Pek çok makalesi ve ‘Community Participation in Design and Planning’, ‘Democratic Design’, ‘Visual Research Methods in Design’, ‘Integrating Programming Evaluation and Participation in Design’, ‘Methods of Architectural Programming’, ‘Seeing the Environment’, ve ‘Design Games’ adlı kitaplarıyla tanınmaktadır. Bu kitapların bazıları Japonca, Korece ve Rusça gibi başka dillere de çevrilmiştir. Araştırmaları, okul tesisleri, çocuk ortamları, topluluk sanatları, topluluk canlandırma ve yaşlanan nüfus alanlarında yoğunlaşmıştır. Profesör Sanoff, ABD’de ve yurtdışında 85’ten fazla kurumda, University of London, Oxford Polytechnic, Royal College of Art, Monterrey Technical Institute, Tokyo University, Western Australian Institute of Technology, University of Sydney, University of Melbourne, University of Wellington, Royal Danish Academy of Art, University of Thessaloniki, University of Hamburg, Seoul National University, Yonsei University, Misr University ve Polish

Institute of Architects'te misafir ğretim üyesi olmuştur. Sanoff ayrıca birçok ödöl ve burs almış ve bir dizi projenin programlanması ve tasarımında mimari danışman olarak görev yapmıştır. Ve Profesör Sanoff'un birçok ödölü arasında 'NCSU Holladay Medal of Excellence', 'Phi Kappa Phi Faculty Achievement Award', 'Sigma Lota Rho Award for Distinguished International Service', 'ACSA Architecture Distinguished Professor', 'ACSA Community Design Award', 'Distinguished Fulbright Award', 'Fulbright Senior Specialist Award', 'EDRA (Environmental Design and Research Association) Honor and Service Award', 'Progressive Architecture Design Awards' ve School Construction News Design Share Award Program'dan 'Design Award' ve 'Post Occupancy Evaluation Award' ödölü bulunmaktadır. Sanoff, Journal of Design Studies'in eski ABD editörü, Journal Architecture and Planning Research'ün yayın kurulu üyesi ve Environmental Design Research Association'ın kurucu başkanıdır.

SUNUŐ

Ulusal Mimarlık ve Kent Araştırmaları (UMKA) Sempozyumu, mekân odaklı akademik çalışma alanlarından güncel yaklaşımlar içeren, disiplinler arası bir tartışma zemini oluşturmayı hedeflemektedir.

Bilimsel bilginin üretildiği en temel araçlardan olan lisansüstü çalışmalarında yeni eğilimleri/ konu başlıklarını belirlemek ve akademik tartışma ortamı sunmak amacıyla, UMKA Sempozyumu 2022 Yılı teması *“Tasarım Araştırmalarında Yeni Eğilimler”* olarak belirlenmiştir. Mimarlık, iç mimarlık, peyzaj mimarlığı, kentsel tasarım, şehir ve bölge planlama gibi ilgili tüm bilim dallarında tez çalışmalarını sürdüren tüm lisansüstü öğrencilerinin, danışmanlarının ve konuyla ilgili tüm araştırmacıların açık çağrıyla davet edildiği sempozyum, 26-27 Ekim 2022 tarihlerinde, Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakóltesi Mimarlık Bölümü ev sahipliğinde evrimii olarak gerçekleştirilmiştir.

İlki bu yıl düzenlenen UMKA’22’ye iki gün boyunca **45** araştırmacı tarafından, yedi oturumda **24 adet** bildiri sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

Seben Aşkın Kütükçü, Can Boyacıoğlu

Neoliberalizm Bağlamında Gelişmekte Olan Ülkelerde Mimari Bellek Tartışması.....1

Merve Tosun, Zeynep Hiçdurmaz

Feminist Teori Bağlamında Kentte Kadın Emeği3

Merve Yıldırım, Ceylan İrem Gençer

Dijital Mimari Mirası Koruma Olasılıkları5

Zahide Merve Sındıraç, Elif Özlem Aydın

İstanbul’da Tarihi Doku ve Yapılarda Yeni Yapı ve Eklerin Delfi Anket Yöntemiyle Yorumlanması7

Abdullah Ubeyde Karadeniz, Ceylan İrem Gençer

Osman Gazi ve Orhan Gazi Türbelerinin Abdülaziz Dönemi’nden Günümüze Geçirdiği Dönüşümün Hikâyesi9

Ali şahin Aytek, Ceylan İrem Gençer

Kentleşme Dinamikleri Ekseninde Tarihi Çevre Değerlendirme Çalışması, Çarşımba-Yavuz Selim.....11

Sedanur Gezer, Arzu Taylan Susan

Alışveriş Caddelerinde Yürünebilirlik ve Erişebilirliğin Arttırılması.....14

Sümeyye Üstündağ, Güliz Salihoğlu

Farklı Nitelikteki Kent Merkezlerinin Yürünebilirliğini Etkileyen Faktörlerin ve Yaya Memnuniyetinin Değerlendirilmesi: Balıkesir Örneği16

Hasan Can Orhan

Altyapısızlığı Haritalamak: Marmaray ve Konut Dönüşümü18

Elif Sena Işık, Neşe Yüğrük Akdağ

**Yapı Kabuğunda Gürültü Denetimi Önlemlerinin Simülasyon
Aracılığı ile Bir Konut Örneğinde İncelenmesi21**

Simge Tümer Argüden, Neşe Yüğrük Akdağ

**Yapı Kabuğu Ses Yalıtım Değerlerinin Türkiye ve Almanya
Gürültü Yönetmelikleri Kapsamında İncelenmesi: Konut
Örneği23**

Fazıla Duyan

**Mekân, Aydınlatma ve İnsan: Görme Eyleminin Ötesindeki
Işık26**

Gizem Işık, Fazıla Duyan

**Bilgisayar Sınıflarında Çevresel Renklerin Öğrencilerin Algıları
Üzerindeki Etkileri29**

Melis Oğuz, M. Orkun Özüler, Emel Ünver, Turaç Yanturalı

**Ölçekler Arası Temas: Kent ve Ürün Tasarımı İlişkisini
Yorumlamak31**

Mehmet Nuri Karadaş, Ece Altınbaşak Haklıdır

**Eğitim Yapılarındaki Geçiş Alanları Konfigürasyonunun Formel
ve İnförmel Öğrenme Ortamları Açısından Değerlendirilmesi
Üzerine Bir Araştırma Önerisi34**

*Fatma Zeynep Kızıltaş, Muhammed Furkan Mutlu, Zeynep Tarçın
Turgay*

**Kentte Çevresel Algı ve İmgelenebilirliğin İki Farklı Yol Bulma
Deneyimi Üzerinden İrdelenmesi36**

Hatice Işıl Uysal

Romantik Peyzajlardan Mesafeli Hizalanmalara: (Karışım Kozmolojisinde) Mekânsallığı Düşünmek.....39

Kevî Beqiraj

Merleau-Ponty'nin Genişletilmiş İnsan Bedenlenmesi Yaklaşımının Bir Tezahürü Olarak Mimari Mekân42

Aziz Cumhur KOCALAR

Korunan Alanlar ve Yasa-Yönetmelik Çerçevesindeki Değişimlerin Eko-Politik Açısından Eleştirisi44

Gizem Işık, Ece Altınbaşak Haklıdır

Mimari Temsil Kavramının Kentsel Tasarım Yarışma Projeleri Üzerinden İncelenmesi: 2020 Sonrası İstanbul Örnekleri46

Yağmur Bulut, Rüya Ardıçoğlu

İkonik Yapıların Kentsel Dokuya Etkisinin İncelenmesi49

Elif Özışık, Sırma Ramazanoğulları Turgut

Kentsel Dönüşüm-Kentsel Tasarım İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme52

Ayşegül İnce, Yasin Bektaş

Yozgat (Merkez)'de Selleri Risk Faktörleri Üzerinden Okumak ve Sel Risk Azaltımı İçin Yeni Tasarım Yaklaşımları55

Bengüsu İbiş Güner

Türkiye'deki Toplu Konut Üretiminde Dikkate Alınan Vernaküler Konut Tasarım Kriterlerinin Tasarım Süreçlerine Bağlı Olarak Değerlendirilmesi58

NEOLİBERALİZM BAĞLAMINDA GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE MİMARİ BELLEK TARTIŞMASI

Arş.Gör. Seben Aşkın Kütükçü
Gebze Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Mimarlık
Bölümü
s.askin@gtu.edu.tr

Dr.Öğr.Üyesi Can Boyacıoğlu
Gebze Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Mimarlık
Bölümü
cboyacioglu@gtu.edu.tr

Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası sosyal refah devleti odaklı politikalar ile ekonomik büyümeler yakalayan batı toplumlarında, 1980'lere gelindiğinde ekonomik tıkanmalar yaşanmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Sonrasında 90'ların başından itibaren doğu bloğu ülkelerinin çözülmesi ve tek kutuplu dünyaya geçişle beraber “neoliberalizm” adı verilen ekonomik politikalar dünya sisteminde açıkça hızlanmaya başlamıştır. Neoliberalizme geçişte kuramsal ekonomi olarak büyük değişimler yaşanmış olsa da bu senaryoda sadece güçler değil ideoloji olmanın bir parçası olarak sosyal ilişkiler, normlar, bilgi akışları ve buna bağlı teknolojik gelişmeler, aidiyet duygusu hatta düşünme biçimleri köklü değişimler geçirmiştir. Neoliberalizm; yürüttüğü politikalar ve ideolojik temeli itibari ile insan refahının özel mülkiyet hakları, bireysel özgürlük, serbest piyasalar ve serbest ticaret ile karakterize edilebilecek kurumsal bir çerçeve içinde girişimci özgürlüklerin maksimize edilmesiyle geliştirilebileceğini öne sürmektedir. Söz konusu kavramlar üzerinden toplumsal ve bireysel refahın artırılacağı vaadi ile de kentte üretim ve tüketim biçimleri değiştirilmekte, genel olarak mekân ve buna bağlı olarak mimarlık yeniden şekillendirilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ve ekonomileri küresel pazarlarda büyümeye devam ettikçe; mimari pratik olarak ekonomi mozaığının bir parçası olarak işlemeye başlamakta, ülkelerin ulusal kalkınma gündemleri yapı bozuma uğratarak veya bağlamsallaştırılarak mimarlık disiplini ekonomik gereksinimleri karşılayan bir araç haline getirilmektedir. Hipermodernist dönüşüm

ile birleşen ve gücünü neoliberalizmin ivmeli deviniminden alan bu durum, Douglas Spencer'ın belirttiği üzere ile mimarlık pratiği ve teorisini "itaatkar" öznellik üretimi süreci"ne mahkum etmekte ve mimari bellek kolektiviteden uzak tekilliğe doğru yönelim göstermektedir. Belirtilen yükselen ekonomiler içerisinde incelenen Brezilya, Kore ve Türkiye gibi ülkeler de anlatıya benzer bir dönüşüm süreci yaşamakta; çağdaş mimarlık ve piyasa politikaları birbirinden ayrılamaz biçimde kaynaşmaktadır. Bu ekonomik sistemin Harvey'nin deyimi ile "yaratıcı yıkımı"ndan korunması mümkün olmayan bir mimarlık edimi ise özellikle star mimarlık diye tabir edilen entelektüel bilgi akışı ile birlikte güncel mimarlık tartışmasının ve eğitiminin odağına yerleşmeye başlamaktadır. Bu kapsamda çalışma, belirtilen ülkelerdeki mimarlık söyleminin, güncesinin, tartışmasının ve pratiğinin neoliberal ekonomi odaklı politikalar ve buna teknoloji merkezli yaklaşımlarla bağlanan hiper-modernite paradigmaları ile nasıl bir ilişkisellik oluşturduğunu ve durumun bellekteki etkisini bir dizi kuram ve kavram ile incelemekte ve tartışmaya açmaktadır. Belirtilen politikanın sosyal yaşam ve buna bağlı olarak da mimariyi nasıl dönüştürdüğu mercek altına alınmakta, ekonomik çıkarlar ile devlet politikalarının birlikte sınıf edimlerini nasıl yeniden yazdığı ve kentleri ne şekilde yeniden biçimlendirdiği de incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: neoliberal mimarlık, neoliberal kentleşme, hiper-modernite, küreselleşme, yönetimsellik.

FEMİNİST TEORİ BAĞLAMINDA KENTTE KADIN EMEĞİ

Merve Tosun
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
tsnmerv@gmail.com

Dr.Öğr.Üyesi Zeynep Hiçdurmaz
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
zeynep.demirci@dpu.edu.tr

Feminist teori, cinsiyet eşitliğine dayanan ve kadın haklarına vurgu yapan bir teoridir. Kentteki cinsiyetçi planlamalar, tasarımlar ve uygulamalar kadınların kenti etkin olarak kullanmalarını sınırlandırmıştır. Bu bağlamda feminist teori, kentteki sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlardaki cinsiyete dayalı eşitsizliklere vurgu yaparak, kadınların kent haklarını eşit bir şekilde kullanmaları gerekliliğinin altını çizer.

Kent, mekânsal ve ekonomik açıdan yorumlanmaya açık bir oluşumdur. Kent, gelişmiş toplum yapısını ifade eden, sosyalleşmenin olduğu, ekonomik bağlamda üretim ve tüketim faaliyetlerinin yoğun biçimde gerçekleştiği, emeğin üretildiği merkez haline gelen bir oluşumdur. Bu modern kapitalist yapı içinde kadınların kentteki rolleri ekonomik bağlamda değişime uğramaktadır. Bu çalışmada kent, feminist teori perspektifinden kadın emeği bağlamında ele alınmıştır. Kadınların kentsel ekonomik hayat ve emek piyasasında eşitsizlik ve sömürü temelinde var olduğu varsayımından hareket edilmiştir. Kentte yaşayan kadınların ekonomik haklarını kullanım durumları ve kentsel iş piyasasındaki kadın emeği literatür taramasından elde edilen veriler ışığında, kavramsal olarak tartışılmıştır.

Kapitalizmden sonra kadınların çalışma alanı, kırsal alandan ev ve iş yerinin ayrıldığı kent merkezlerine doğru yer değiştirmiştir. Kentte sanayinin ve sermayenin gelişmesiyle iş imkânları genişlemiş, kent hayatında maddi ihtiyaçların artmasıyla kadınlar emek piyasasında

görünür olmaya başlamıştır. Kentte aktif bir çalışma hayatına sahip, ekonomik gelir elde eden kadınlar, erkeklerle aynı çalışma alanlarında bulunmaya başlamışlardır. Bununla birlikte cinsiyet eşitsizliği emek piyasasında önemli bir sorun haline gelmiştir. Çalışma hayatındaki eril kültür, kadınların iş alanlarına, statülerine, ücretlerine etki etmektedir. Bu bağlamda kadınların ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle kayıt dışı, güvencesiz ve sağlıksız işlerde çalıştıkları görülmektedir. İş merkezlerinde çalışan kadınlar ise emeklerinin karşılığını eşit şekilde alamamaktadırlar. Cinsiyetler arası ücret eşitsizliği kentte kadının konumunu olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda feminist teori, kadınların ekonomik alandaki bu ikincil konumlarına meydan okuyarak ekonomik eşitsizliklerin ve sağlıksız çalışma koşullarının giderilmesi için kültürel olarak değişimi savunur. Bununla birlikte, ekonomik alanda cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi adına kent planlamaları önemli bir potansiyel taşımaktadır. Kadınların kentteki ekonomik alanlara eşit katılımının sağlandığı bir kent yönetimine ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Feminist teori, kadın, kadın emeği, kent.

DİJİTAL MİMARİ MİRASI KORUMA OLASILIKLARI

Merve Yıldırım
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Rölöve Restorasyon Yüksek
Lisans Programı,
merve.yildirim@std.yildiz.edu.tr

Dr.Öğr.Üyesi Ceylan İrem Gençer
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Restorasyon ABD
yaylali@yildiz.edu.tr

Gerçek ortamda var olan somut bir miras ögesini dijital ortama aktarmak, günümüz koruma eylemleri arasında yerini almaktadır. 2003 tarihli UNESCO Dijital Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde dijital miras; kaynağı ve oluşma biçimine göre, dijital doğan/doğuştan dijital miras ve dijitalleştirilen miras olarak iki grup altında derlenmiştir. Bu miras tanımı, farklı dijital araçlar ile mirasın dijitalleştirilmesi, dijital miras verilerinin işlenmesi ve bu çalışmaların korunması için gerekli donanım/yazılım gibi araçları da kapsamaktadır. Çalışma dijital kelimesinin oluşma mantığından yola çıkarak dijital miras, dijital miras türleri ve alt çalışma alanlarını tanım, yöntem ve ilişkiler bağlamında bütüncül olarak ele almaktadır.

Mimari miras fiziksel özelliklerinin ötesinde heterojen ve çok katmanlı bilgiler barındırmaktadır. Bu nedenle çeşitli bilgi türlerinin entegre edildiği zengin bir dijital temsile ihtiyaç duyar. Uluslararası literatürde çeşitli tercihler (görüntü menzil tabanlı belgeleme, açık kaynak kodlu yazılım F/OSS, bilgi modelleme BIM, GIS vb.) üzerinden geliştirilen metodolojilerden bahsedilirken Türkçe'ye kazandırılan literatür ağırlıklı olarak yapı bilgi modellemesi üzerinedir. Aslında koruma eylemlerinin planlanması için metodolojiden öte ontolojinin oluşturulması gereklidir. Ontolojinin oluşturulabilmesi için veri edinim ve bilgiye dönüşüm sürecinin anlaşılmasına ihtiyaç vardır. Çeşitli metotlarla üretilen dijital

temsillerin zenginleştirilmesi için erişim sınırlılığının tanımlanması, heterojen bilgilerin (rapor, fotoğraf, video vb.) modele bağlanması, modellerin gerektiğinde başka modele uyum sağlayacak şekilde dönüştürölmesi, makine/web dilinde okunabilmesi gibi olasılıklar sürece dâhil edilebilir. Fakat dijitalleştirilen belgelerin uyumsuz veri yapısı sunması, aynı varlığı ifade etmek için farklı sözcüklerin kullanılması, farklı veri modelleme şemalarının tercih edilmesi gibi konular entegrasyonu engelleyen başlıca sorunlardır. Mimari mirasın biricikliği ve ona ilişkilendirilecek bilgilerin çeşitliliği düşünölüğünde standart bir ontoloji tanımlanması zordur, ancak bu biricikliğe özgül ontolojik öngörüler geliştirilebilir.

Bu bildiri mimari mirasın korunmasında dijital mirasın yerini açıklığa kavuşturmak ve ontoloji geliştirmek için öncelikle dijital mirasa ilişkin Türkçe'ye kazandırılmamış terimleri açıklamayı amaçlamıştır. Sonuç olarak zenginleştirilmiş bir dijital mimari miras modeli için uluslararası literatürde incelenen ontolojiler arasındaki benzerlikler saptanıp Türkiye'ye özgül bir ontoloji oluşturmaya yönelik öngörüler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: dijital miras, dijital miras türleri, dijital miras çalışma alanları, mimari miras

İSTANBUL'DA TARİHİ DOKU VE YAPILARDA YENİ YAPI VE EKLERİN DELFİ ANKET YÖNTEMİYLE YORUMLANMASI

Zahide Merve Sındıraç
Gebze Teknik Üniversitesi, Fen
Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık ABD
zmervebozdemir@gmail.com

Prof. Dr. Elif Özlem Aydın
Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık
Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kocaeli,
Türkiye
ozlemoral@gtu.edu.tr

Günümüz kent dokusu pek çok değişim içindedir: geleneğe eklenerek süregelen, tarihsel sürecin göstergesi ve aynı zamanda gelişen teknolojinin, insanların değişen ihtiyaçlarının gözlemlenebildiğı yerlerdir. Mimarlık araştırmaları, gelişen teknoloji sayesinde hızla kendini beslemektedir. Mimarlık bu değişimlere adapte olup, onu anlamak, tanımlamak, öngörmek ve aynı zamanda kentin tarihi dokusunu yaşatmak zorundadır. AIA'nın 2020 yılında yayınladığı "Architectural Research Agenda"sına göre mimarlık: kullanıcı ölçeğinde insan davranışları, sağlık ve nörobilim; bina ölçeğinde bina performansı, teknoloji, malzeme ve proje teslimi; toplumsal ölçekte ise iklim değişikliği, kentleşme ve toplum konularına yönelmeye başlamıştır. Günümüzün kent planlaması, tarihi dokuyu bugünkü ve gelecekteki gelişmeler için potansiyel araç olarak görmek ve kent araştırmaları konusuna dikkat çekmektedir.

Yerel yönetim ve koruma kurulları, mimarlık eğitimi veren akademik kurumlar ve meslek uygulayıcıları: tarihi yapıya eklenen yeni ekler veya tarihi dokuya getirilen yeni yapılar ile ilgili birbirinden farklı tepkiler vermekte ve farklı beklentiler içerisinde olmaktadır. Bu farklı görüş ve beklentiler çerçevesinde mimarlık üretiminde pek çok farklı tasarım yaklaşımı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra mimari üretim sonrasında kullanıcılar ve uzmanlar arasında da farklı tepkiler gözlemlenmektedir. Bu durum:

uygulayıcılar ve akademisyenler arasındaki etkileşimler sonucunda meslek odaları ve meslek eğitimi veren kurumların ortak bir politika geliştirmesiyle ve kullanıcıların da katılımıyla beraber fırsatlara ve çözümlere dönüştürebilir.

Çalışmanın kapsamı, 1983 tarihinde kabul edilen 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu"ndan sonra İstanbul'da farklı zamanlarda ve fonksiyonlarda, tarihi dokuya ve yapılara eklenen yeni yapı ve eklerle ilgili kullanıcılar, uzmanlar ve işverenler üzerinde bıraktığı etkinin değerlendirilerek yorumlanması ve bir durum tespiti için yapılan bir araştırmadır.

Çalışmanın yöntemi, Delfi Yöntemi kullanılarak anket sorularıyla kullanıcılar, uzmanlar ve işverenlerin yeni yapı ve ek olgusuna yaklaşımları belirlenmeye çalışılacaktır. Çalışma en az 2 aşamalı anketten oluşmaktadır. Anketler, 3 grup için ayrı ayrı gerçekleştirilecektir. Her anket sonucu analiz edilip katılımcılara 2. ankette sunulacaktır. Böylelikle katılımcıların nerede aynı fikirde olduğu ve nerede ayrıştığının tespit edilmesi hedeflenmektedir.

Hem kullanıcılar hem uzmanlar hem de işverenler tarafından mimari üretimlerin benimsenmesinin önemli bir gereklilik olduğu savından hareketle, bu çalışma İstanbul'da tarihi doku ve yapılarda yeni yapı ve ekler ile ilgili görüşlerin kullanıcılar, uzmanlar ve işverenler tarafından yorumlanması ve Delfi Yöntemi kullanılarak ortak bir paydada nerede anlaşıyorlar, ayrışılan yerlerde ise nasıl öneriler geliştirilebilir, nasıl denge kurulabilir ve nasıl yön verilebilir sorularına cevap bulmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Delfi Yöntemi, İstanbul, tarihi doku, yeni ek, yeni yapı.

OSMAN GAZİ VE ORHAN GAZİ TÜRBELERİNİN ABDÜLAZİZ DÖNEMİ'NDEN GÜNÜMÜZE GEÇİRDİĞİ DÖNÜŞÜMÜN HİKÂYESİ

Abdullah Ubeyde Karadeniz
Yıldız Teknik Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Restorasyon
Anabilim Dalı
aubeyde.karadeniz@gmail.com

Dr.Öğr.Üyesi Ceylan İrem Gençer
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Restorasyon ABD
yaylali@yildiz.edu.tr

Geçmiş Britanya krallığına dek uzanan Bursa şehri, önce M.Ö. 74 yılında Roma'ya bağlanmış, daha sonra Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle M.S. 395 yılında Bizans hakimiyetine girmiştir. 1326 yılında ise Osmanlılar tarafından fethedildikten sonra başkent ilan edilen Bursa'da imar faaliyetleri hız kazanmıştır. Bu süreçte var olan Bizans yapıları yıkılmamış aksine bu yapıları sahiplenme ve ihya politikası gözetilerek onlara yeni işlevler kazandırılmıştır. Şehrin en büyük kilisesini de içinde barındıran Elia (İlyas) Manastırı'nın Osman Gazi ve Orhan Gazi tarafından türbelerinin yeri olarak seçilmesi de bu anlayışın bir tezahürüdür. Bursa'nın fethinden 1855 yılındaki büyük Bursa depremine kadar Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin istirahatgâhı bu büyük Bizans yapısı olmuştur. 1855 depreminde büyük ölçüde yıkılan eski manastırın içerisinde bulunan türbeler, 1868 yılında Sultan Abdülaziz döneminde yeniden inşa edilmiştir. Türbeler her ne kadar 1868 yılındaki inşa ile günümüzdeki görünüşlerini almışsalar da Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde onarımlar sebebiyle birtakım değişikliklere uğramıştır.

Bu çalışma; Osman Gazi ve Orhan Gazi Türbelerinin Sultan Abdülaziz Döneminden günümüze kadar olan dönüşümüne odaklanmaktadır. Çalışma kapsamında, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde devletin

koruma politikaları neticesinde çıkarılan nizamnameler ve kanunlar, Vakıf kurumu, Evkaf Nezareti, Muhafaza-i Asarı Atıka Encümeni, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK), Vakıflar Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler gibi korumaya öncülük etmiş kurumlar yoluyla devletin bu dönemde yapılara yaklaşımı incelenmektedir. Bu bağlamda; arşiv belgeleri (onarım kayıtları vb.), çıkarılan nizamnameler ve yasalar, seyyahların gözlemleri, fotoğraflar, gravürler, yerel yönetimlerin yönetim ve eylem planları gibi yazılı ve görsel malzemeler üzerinden türbelerin onarım tarihi bütüncül olarak ele alınarak ve yapıların korunmasına yönelik öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Mimarisi, Koruma tarihi, Bursa, Osman Gazi Türbesi, Orhan Gazi Türbesi

KENTLEŞME DİNAMİKLERİ EKSENİNDE TARİHİ ÇEVRE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI, ÇARŞAMBA-YAVUZ SELİM

Ali şahin Aytek
Yıldız Teknik Üniversitesi,
Mimarlık Fakóltesi, Restorasyon
Anabilim Dalı
alisahinaytek@gmail.com

Dr.Öğr.Üyesi Ceylan İrem Gençler
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakóltesi
Restorasyon ABD
yaylali@yildiz.edu.tr

Çalışmanın amacı Tarihi Yarımada içerisinde korunmuşluk durumuyla birbirinden ayrıran bölgeler içerisinde tarihi kent omurgasını korumuş ancak yapılı çevresi itibariyle büyük oranda değışimleri bünyesinde barındıran bölgelerden biri olarak ele alınan Çarşamba-Yavuz Selim mahallelerinin tarihi boyunca üstün evrensel değer ifade etmiş niteliklerinin ortaya konması, belgelenmesi, günümüz kentleşme dinamikleri içerisinde karşılaştığı tehditlerin ortaya konması ve bölgede bulunan mevcut sorunların çözümüne tavsiyeler getirilmesidir.

Kuramsal evrimini tarihi anıt kavramına kentsel ve kırsal yerleşmeyi de dâhil eden 1964 tarihli Venedik Tüzüğü ile başlatabildiğimiz tarihi çevre koruma yaklaşımı, 2011 yılında UNESCO Genel Konferansı'nda kabul edilen Tarihi Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararları'yla, tarihi çevrede fiziki çevrenin korunması ile birlikte, somut ve somut olmayan tüm niteliklerin de dâhil edildiğı, insanın yaşadığı çevrenin bütününe korumayı güncel kentleşme dinamiklerine odaklanarak ele alan bir yaklaşıma evrilmiştir.

Çalışmada kuzeyde İncebel Sokak, doğuda Çırakçı Çeşmesi Sokak, batıda Mesneviyhane Sokak, güneyde Daruőşafaka Caddesi ile sınırlanan, bünyesinde yaklaşık 700 kadar yapıyı barındıran alanın çok katmanlı tarihsel sürecinin belgelenme ve analizinde alandaki mevcut verilerle birlikte tarihi harita, gravür ve fotoğraflar ile

bölgeden elde edilen nicel veriler temel kaynaklar olarak alınmıştır. Çalışma alanına getirilecek tavsiyeler yapılan fiziki analizler, sosyal yapı analizleri, fotoğrafla belgeleme, tipoloji ve silüet çalışmaları ile alanın yasal koruma statüsü göz önüne alınarak getirilmiştir.

Doğru Roma Dönemi'nin Xerokipion Bölgesi, Osmanlı İstanbul'unun Sultan Selim Han Camii Nahiyesi olarak gelişmiş olan bölge 1400 yılı aşkın kent oluşumunun izlerini taşımaktadır. İstanbul, geçirdiğı afetler, iki imparatorluğa başkent olması ve Cumhuriyet Dönemi'nde de kaybetmediğı büyük şehir karakteri sebebiyle tarihi boyunca idari, iktisadi veya toplumsal yönelimlerin değışikliğinden büyük oranda etkilenmiştir. Geçirmiş olduğı dönüşümlere rağmen sokak dokusunu, parsel biçimlenişini, sivil yapılarındaki taşıyıcı sistem ve malzeme özellikleri, mekân biçimlenişi ve sosyal yapısını büyük oranda koruyan bölgenin 19. yüzyılda Tanzimat döneminin getirdiğı yeni kent düzeni ve yapılaşma koşulları, şehrin idare merkezinin değışmesi, iktisadi ve toplumsal anlamda sınıfsal farkların oluşmasıyla bölge sahiplerinin değışimi gibi etkenlerle dönüşüm süreci hızlanmıştır. 20. yüzyılda yaşanan göçler, kat mülkiyeti kanununun çıkması gibi nedenler Çarşamba-Yavuz Selim mahallelerinde geleneksel konut dokusunun kontrolsüz bir şekilde değışime maruz kalmasına yol açmıştır. Ancak buna rağmen 1970'li yıllara kadar bölgedeki geleneksel sivil dokunun yerini alan küçük ölçekli apartmanların dönemlerini yansıtan plan ve cephe biçimlenişleri, aşırılaşmayan yükseklikleriyle sokakların silüet değışerinin ve parselizasyon yapısının korunmasında önemli rolü olmuştur.

Alanın çok katmanlı yapısı incelendiğinde bütüncül bir koruma yaklaşımının gerekliliğı ortaya çıkmıştır. Çalışmada bölgedeki arazi kullanımı ve ulaşma yönelik üst ölçekli tavsiye kararları koruma eylemine katkı sağlayacak şekilde ele alınmış, alınan kararlar ada ve parsel ölçeğine indirgenmiştir. Bu doğrultuda bölgede detaylı belgeleme ve analizler sonucunda, tarihi yapıların hasar durumlarına göre basit ve kapsamlı onarımı, alanda boş veya

niteliksiz yapı bulunan parsellerde doku ile uyumlu yeni tasarımlar yapılması, tescilli olmayan ancak 1970ler ve öncesinin apartman tipolojisini yansıtan yapılar ile bu dönemden sonra inşa edilen yapıların yenilenmesine yönelik farklı tavsiyeler geliştirilmiştir. Çalışmada alanın fiziki yapısının korunmasında sosyal yapının da korunup sürece dahil edilmesindeki önem ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çarşamba, Yavuz Selim, Kentsel Koruma, Tarihi Çevre

ALIşVERİş CADDELERİNDE YÜRÜNEBİLİRLİK VE ERİşEBİLİRLİĞİN ARTTIRILMASI

Sedanur Gezer
Bursa Teknik Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Şehir Planlama YL Programı
sedanur_gezer99@hotmail.com

Dr.Öğr.Üyesi Arzu Taylan Susan
Bursa Teknik Üniversitesi, Mimarlık
ve Tasarım Fakültesi, Şehir & Bölge
Planlama Bölümü
arzu.susan@btu.edu.tr

Caddeler, gündelik ihtiyaçların karşılanması başta olmak üzere ticari faaliyetlerin gerçekleştiğı, toplumsal ilişkilerin kurulduğu, sosyal çevrenin sürdürüldüğü, kentin kimliğinin yansıtıldığı, hareketliliğin sağlandığı, estetik bir değer taşıyan kentsel kamusal mekânlardır. Barındırdığı çeşitli işlevsel alanlarıyla farklı zamanlarda değişen kullanıcılara hizmet eden alışveriş caddeleri ise, canlılığın artmasıyla birlikte kent içinde farklı kullanıcılar ve ziyaretçiler açısından çekim merkezi olmaktadır. Bu caddelere, kentin her yerinden yaya ve taşıt erişiminin sağlanması ile birlikte, cadde üzerinde yayaların hareketliliğinin güvenli olarak sağlanması için yürünebilirlik ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu çalışma, alışveriş caddelerinde yayaların rahat ve güvenli dolaşımı için yürünebilirliği ve erişilebilirliği kısıtlayan engellerin neler olduğunun tespit edilmesine odaklanmaktadır. Araştırma sorusu, “alışveriş caddelerinde erişilebilirlik ve yürünebilirlik nasıl artırılabilir? olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında taşıt trafiğı ve yaya yollarının düzenlenmesindeki farklı sistemler ve tasarımlar yurt dışı ve yurt içi örnekleri ile incelenmiştir.

Ancak ülkemizde Antalya, Artvin, Bursa, İstanbul ve Mersin illerinde alışveriş caddeleri üzerinde gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde, yürünebilirliği ve erişilebilirliği kısıtlayan engellere rastlanmaktadır. Bu engeller ağırlıklı olarak ekonomik faaliyetler, taşıt trafiğı, kullanıcılar ve dezavantajlı gruplar için gerekli alansal,

işlevsel ve estetiksel dzenlemelerin eksikliği gibi fiziksel çevredeki sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle, yürünebilirliği ve erişilebilirliği artıracak şekilde tasarlanmasına gereksinim olduğu görülmektedir. Bu kapsamda çalışma, alışveriş caddelerinde yayaların rahat ve güvenli dolaşımı için yürünebilirliği ve erişilebilirliğin arttırılması yönündeki tasarım yaklaşımlarını araştırmaktadır.

Bu amaçla, yurtdışında Bond Street ve Oxford Street (Londra), Montaigne Street (Paris), Stroget Street (Kopenhag), Via Monte Napoleone (Milano) gibi uygulamalar incelenmiştir. Tarihi kimlikleriyle uyumlu ekonomik faaliyetlerin yer seçtiği bu caddelerde fiziksel çevredeki tasarım müdahaleleriyle canlılığın ve yürünebilirlik arttırıldığı görülmektedir. İncelenen örneklerde, yayaların, kentin diğer çekim noktalarına rahatlıkla ulaşmalarını sağlamak üzere yaya hareketliliğinin devamlılığı esas alınmaktadır. Çoğunlukla yeşil akslar, yer döşemeleri ve sokak mobilyalarıyla taşıt trafiğinin ayrıldığı yürünebilir alanların oluşturulduğuna rastlanmaktadır.

Sonuç olarak araştırma bulguları olarak elde edilen tasarım ilkelerinin sınıflandırılması, ülkemiz alışveriş caddelerinde yrnebilirliğin arttırılması yönünde katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş caddeleri, Erişilebilirlik, Kentsel tasarım, Yürünebilirlik

**FARKLI NİTELİKTEKİ KENT MERKEZLERİNİN
YÜRÜNEBİLİRLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN VE YAYA
MEMNUNİYETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: BALIKESİR ÖRNEĞİ**

Sümeyye Üstündağ
Gebze Teknik Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Şehir ve
Bölge Planlama Bölümü
s.ustundag2020@gtu.edu.tr

Dr.Öğr.Üyesi Güliz Salihoğlu
Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık
Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü
gozturk@gtu.edu.tr

Yürünebilirlik yayaların belli noktalara güvenli ve konforlu şekilde ulaşmasını sağlayan, yürümeyi teşvik eden yapılı çevreyi ifade etmektedir. İnsanın temel davranışlarından olan yürüme eylemini rahatlıkla sağlayabilmesi için kentsel mekânların taşıt yerine insanı önceleyen, bağlantılı ve erişilebilir sokak örüntüleri ile oluşturulması gerekmektedir. Fakat günümüzde motorlu araç odaklı kentsel çevreler olumsuz etkiler yaratarak insan odaklı yaklaşımdan uzaklaşmaktadır. Özellikle kenti en iyi tanımlayan ve kentsel yaşamda temel işlevlerin en üst düzeyde karşılandığı mekânlar olan kent merkezlerinde yayalar için yaşanan olumsuzluklar belirgin bir şekilde gözlenmektedir. Kentsel yaşamın etkilerinin en yoğun yaşandığı şehrin kalbi niteliğinde olan kent merkezlerinin yaya ve trafik hareketliliğinin de en yoğun yaşandığı yerler olması nedeniyle bu mekânların yürünebilirlik ve yaya memnuniyeti açısından ele alınması ve incelenmesi gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda yayaları kentsel mekânda yürünebilirliğe teşvik eden faktörler ve parametreler önem kazanmış ve literatürde birçok çalışmaya konu olmuştur.

Literatürde yürünebilirliği etkileyen faktörler yapılaşmış çevreye ilişkin fiziksel, algısal özellikler ve sosyo-demografik özellikler üzerine odaklanmakla birlikte farklı niteliklere sahip kentsel mekânlarda hangi faktörlerin ön plana çıktığı ve yayaların yürüme

memnuniyetleri göz ardı edilmektedir. Fakat kentsel tasarım ve erişilebilirlik gibi planlama konuları ile yerel yönetim politikaları değerlendirilirken yürünebilirlik ve yaya memnuniyetini etkileyen etmenlerin belirlenmesinin kent için yeni vizyonlar ortaya çıkaracağı bilinmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, yayaların bakış açısıyla farklı nitelikteki kent merkezlerinde yürünebilirliği etkileyen etmenleri belirlemek, bu etmenlerin literatür taramasında belirlenen faktörler ile uyuşup uyuşmadığını belirlemek ve yayaların etmenlerden memnuniyetlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda kent merkezlerinde katılımcı bakış açısıyla yürünebilirliği arttırmak için öneriler sunulması hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında farklı nitelikteki kent merkezleri olarak Edremit ilçesi merkez iş alanı (MİA) ve Ayvalık ilçesi rekreasyonel iş alanı (RİA) incelenmiştir. Öncelikle, belirlenen iş alanlarındaki caddelerin seçimi için yaya sayımları gerçekleştirilmiştir. Yaya sayım sonuçları doğrultusunda her kent merkezinden üçer cadde seçilerek bu caddelerde toplam 250 yayaya anket çalışması yapılması hedeflenmiştir. Elde edilen veriler istatistiki analiz yöntemleri ile değerlendirilecektir. Bulgular, literatürde öne çıkan yürünebilirlikle ilgili faktörlerin alandan elde edilen verilerle karşılaştırılması ve farklı işlevlerdeki kent merkezleri arasındaki farklılıkların ortaya çıkarılması kapsamında değerlendirilecektir. Bununla birlikte, araştırma sonuçlarının, farklı işlevlerdeki iş alanlarında yaya memnuniyetleri ile yürüme davranışları arasındaki farkları ortaya koyması beklenmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda merkezi iş alanı ve rekreasyonel iş alanlarında yürünebilirliği arttırmak için öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Merkezi İş Alanı(MİA), Rekreasyonel İş Alanı(RİA), Yaya Memnuniyeti, Yürünebilirlik, Yürünebilirliği Etkileyen Faktörler

ALTYAPISIZLIğI HARİTALAMAK: MARMARAY VE KONUT DÖNÜşÜMÜ

H. Can Orhan

University of Greifswald, Institute for Geography and Geology
can.orhan@uni-greifswald.de

Kentsel altyapı, mekânı fiziksel ve sosyal açıdan etkileyen ve dönüştüren projelerdir. İstanbul başta ulaşım projeleri olmak üzere büyük ölçekli altyapı sistemlerinin kentsel mekânla etkileşiminin yoğun olarak yaşandığı bir şehir olarak varlığını sürdürmektedir. Kentin makro formunun karakteristik oluşumu ve dönüşümü, konut değerlerinin artış ya da azalış yönelimi, hane halkının ve çeşitli ölçeklerde demografik yapının değişimi altyapı sistemlerinin kentsel mekândaki etkilerinden bazılarıdır. Kentin konut piyasası mevcut projelerden geçmişte olduğu gibi günümüzde de etkilenmektedir. Spekülatif etkiler yalnızca mevcut projelerden değil aynı zamanda planlanan projelerin “söylentisinden” de yayılabilmektedir.

Bu çalışmada İstanbul’un iki yakasında işlev gören banliyö tren hatlarını iyileştirmeyi ve deniz altı bir tünel aracılığıyla birleştirmeyi amaçlayan Marmaray Tren Sistemi’nin mekânsal etkileri incelenmiştir. Marmaray projesi ile hane halkının muhtemel değişimini göstermeyi amaçlayan bu çalışmada, Türkiye’de ilgili verinin eksikliğinden dolayı dört yılda bir yayımlanan “sokak bazında rayiç bedel” verisi, hane halkı profil değişiminin temel göstergesi olarak ele alınmiştır. Asya ve Avrupa yakalarında çalışan banliyö trenleri 2013 yılında Marmaray çalışmaları sebebiyle durdurulmuş ancak projenin ilk fazı 2013-2019 yılları arasında Kazlıçeşme – Ayrılıkçeşmesi aksında çalışmayı sürdürmüştür. Bu noktadan hareketle 2010, 2014 ve 2018 yıllarında sokak bazında yayımlanan rayiç bedeller temel veri kaynağı olarak ele alınmiştır. 2010, eski banliyö trenlerinin çalışmasını sürdürdüğu yılı; 2014, sistemin yeni durdurulduğu ve kısmi olarak çalıştığı yılı; 2018 ise planlanan bitiş tarihinin ertelendiğı ve sistemin bir kısmının

Çalışmaya devam ettiği yılı temsil etmektedir. Ağırlıklandırılmış ikincil veri seti olarak mahallelerin nüfus verileri ve ilgili çalışma alanlarının sokak uzunlukları analize katılmıştır. Alan alışması olarak Marmaray ulaşım sisteminin uzun süre kesintiye uğradığı Bakırköy ilçesi ve sistemin büyük oranda çalışmaya devam ettiği Fatih ilçesi ele alınmıştır. Yığınsal hiyerarşik analiz (agglomerative hierarchical analysis) yöntemi ile yrtlen çalışmada ilgili ilçelerin mahalleleri ve tren istasyonlarının merkezinde yer aldığı 2 km çapındaki alana dahil olan sokaklar incelenmiştir.

Bakırköy'n mahalle bazındaki haritaları incelendiğinde 2014 haritasında sistemin durdurulmasıyla beraber ilçenin doğu ve batı yakasındaki mahallelerin ağırlık dağılımında düşüşler görülmektedir. Aynı ilçenin sokak bazındaki haritaları ise bu değişimlerin majör değişimler olduğunu ortaya koymaktadır. 2014 ve 2018 mahalle ve sokak haritaları değişim açısından benzerlik göstermektedir. Fatih'in mahalle bazındaki ağırlıklandırılmış rayiç bedel haritalarında minör değişiklikler gözlemlenmektedir. İlçenin doğu bölgesinde minör değişiklikler olurken, batı bölgesi hemen hemen hiç değişiklik göstermemektedir. Aynı ilçenin 2014 ve 2018 sokak haritaları, istasyon etrafındaki sokakların ağırlık değişimlerinde keskin artışlar olduğunu sunmaktadır. Katmanlandırılmış hiyerarşik analiz ile büyük ölçekli haritalarda görülemeyen etkiler sokak ölçeğinde üretilen haritalarda net bir şekilde görülebilmektedir. İstasyon etrafları bir çekim merkezi fonksiyonuna sahip olsa da beklendiği üzere büyük değişimler gözlemlenmemiştir. Bu sebeple hane halkı profillerinde keskin dönüşümlerin yaşandığı söylenemez. Aynı zamanda konut piyasası ve kullanıcı profilleri kentsel yenileme, farklı altyapı projeleri, g ve salgın gibi dış etmenler aracılığıyla da dinamik bir şekilde dönüşmektedir. İkinci fazı 2019 yılında açılan Marmaray sisteminin muhtemel etkileri, 2022 yılında sokak bazında yayımlanan rayiç bedeller ile daha net bir şekilde görülebilir.

Anahtar Kelimeler: Altyapı, Konut Değerleri, Marmaray, Rayiç Bedel, Yığınsal Hiyerarşik Analiz.

Bu alışma Kadir Has Üniversitesi/Mimarlık ve Kent alışmaları yüksek lisans programı dahilinde 2020 yılında tamamlanan “Spatial Impacts of Urban Infrastructure: Istanbul Marmaray Case” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Yazar, bu çalışmanın kaynağı olan ilgili tezin danışmanlığını yürüten Prof. Dr. Murat Güvenç ve Doç. Dr. G. Pelin Sarıoğlu Erdoğdu’ya sonsuz teşekkürlerini sunmaktadır.

YAPI KABUĞUNDA GÜRÜLTÜ DENETİMİ ÖNLEMLERİNİN SİMÜLASYON ARACILIĞI İLE BİR KONUT ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Elif Sena Işık
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakóltesi Yapı FiziĐi
Tezli Yüksek Lisans Programı
elifsenaisik@gmail.com

Prof.Dr. Neşe Yüğrük Akdağ
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakóltesi
Mimarlık Bölümü
nakdag@yildiz.edu.tr

Gürültü, bireyleri olumsuz etkileyen önemli bir çevre sorunudur. İşitsel konforun sağlanması için sesin, kişileri fizyolojik/psikolojik açıdan rahatsız etmeyecek ve yapılan aktiviteyi engellemeyecek biçimde, kabul edilebilir gürültü sınırları altında kalmasının sağlanması gerekir. Son yıllarda artan gürültü kirliliğinin insan sağlığına olumsuz etkilerinin azaltılması üzerine çalışmalar devam etmekte, yasalar ve yönetmeliklerle gürültünün denetlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye’de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan iki yönetmelik gürültü denetiminde sağlanması gereken sınır değerleri belirlemektedir. 4 Haziran 2010 tarihinde yayımlanan Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği’nde (ÇGDYY) çevresel gürültüler ile ilgili sınır değerler verilmektedir. 31 Mayıs 2017’de yayımlanan Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik’te (BGKKHY) ise, işlevi farklı binaların farklı iç mekânlarında aşılmaması gereken gürültü düzeyleri, mekânların kaynak ve alıcı olmaları durumundaki hassasiyet dereceleri ile hava ve katı doğuşlu sesler için gereken en düşük yalıtım değerlerini belirten akustik performans sınıfları yer almaktadır. Yönetmelik gereği, yeni tasarlanan binaların en az C, mevcut binaların ise D sınıfını sağlaması gerekmektedir.

Konutlar insanların zamanlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri ve içinde kendilerini konforda hissetmelerinin son derece önemli

olduğu mekânlardan oluşmaktadır. Yemek yeme, dinlenme, çalışma ve uyuma başta olmak üzere birçok aktivitenin yapıldığı konutlarda gürültünün denetlenmesi, işitsel konforun sağlanabilmesi açısından önemlidir. Gürültü denetiminde, yapı dışı gürültüler açısından, dış ve iç ortamı ayıran yapı kabuğu en önemli işlevi üstlenir. Yapı kabuğunda denetimin etkili bir şekilde sağlanabilmesi için, gürültü denetimi konularının ilk tasarım aşamasından itibaren değerlendirmeye alınması gerekir. Yapı kabuğunun, ısısal, görsel konfor koşullarının yanı sıra, işitsel konforu da sağlayacak biçimde tasarlanıp uygulanması, yapı kullanılmaya başlandıktan sonra düzeltilmesi teknik ve maddi açıdan çok zor, hatta kimi zaman olanaksız çözümlere gidilmesini de engelleyecektir.

Bu çalışma kapsamında, konutların yapı kabuğunda sıklıkla kullanılan kesitlere sahip bir toplu konut yapısı, ülkemizde yeni uygulanmaya başlanan Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik (BGKKHY) kapsamında incelenmiş ve sınır değerlerin sağlanamadığı belirlenmiştir. Hesaplar, yönetmelik gereği, TS EN ISO 12354-3 standardına uygun bir akustik simülasyon programı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, yine aynı simülasyon programı yardımı ile, limit değerleri sağlayan yapı kabuğu seçenekleri sunulurak, yapı kabuğu açısından yönetmelik gereksinimlerini karşılayan bir konut yapısı örneklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gürültü denetimi, işitsel konfor, kabul edilebilir gürültü düzeyi, konut, yapı kabuğu.

YAPI KABUĞU SES YALITIM DEĞERLERİNİN TÜRKİYE VE ALMANYA GÜRÜLTÜ YÖNETMELİKLERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ: KONUT ÖRNEĞİ

Özellikle nüfusun yoğun olduğu kentlerde, plansız büyüme ve

Simge Tümer Argüden
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakóltesi
Mimarlık Bölümü
simge.tumer@std.yildiz.edu.tr

Prof.Dr. Neşe Yüğruk Akdağ
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakóltesi
Mimarlık Bölümü
nakdag@yildiz.edu.tr

teknolojinin de hızla gelişmesiyle birlikte gürültü kirliliği her geçen gün daha önemli bir çevre sorunu haline gelmektedir. Yapı içinde ve yapı dışında gürültü kaynakları artmakta ve çeşitlenmektedir. İnsanların kabul edilebilir gürültü düzeyinden fazlasına maruz kalması psikolojik-fizyolojik sağlıkları ve verimleri üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Yüksek düzeyde gürültü kirliliği kan basıncının ve soluk alıp vermenin artması, uyku bozukluğu, konsantrasyon eksikliği, yüksek stres, kaygı, işitme kayıpları gibi rahatsızlıkları beraberinde getirir. Gürültünün insanlar üzerinde neden olduğu olumsuz etkileri önlemek amacıyla yapı içinde ve dışında gerekli akustik konfor koşullarının sağlanması gerekir. Bu konfor koşullarını sağlamak için limit değerleri belirleyen ulusal ve uluslararası standart ve yönetmelikler bulunmaktadır. Türkiye’de, Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik ile Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği yasal açıdan gürültünün denetimi kapsamındadır. Almanya’da ise bu sınırları belirleyen yönetmelik Deutsches Institut für Normung (Alman Standardizasyon Enstitüsü) tarafından DIN 4109-Schallschutz im Hochbau (Binalarda Ses Yalıtımı) olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, gürültü denetiminin bu denli önemli olduğu günümüzde Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik ve DIN 4109- Schallschutz im Hochbau yönetmeliklerine göre dış gürültü için yapı kabuğunda sağlanması gereken ses yalıtım

değerlerini karşılaştırmaktır. Bu incelemenin yapılabilmesi için, yönetmeliklere göre sağlanması gereken ses yalıtımı değerleri, sıklıkla rastlanılan bir konut tipinin ihtiyaçlarına göre değerlendirilmiştir. İncelenen yapı beş katlı olup, zemin katı dışındaki katlarda üç odadan oluşan iki daire yer almaktadır. Yapının kuzey ve güney yönlerinde yola cephesi bulunmaktadır. Bu yollardaki dış gürültü düzeyleri, kuzey cephesi için 70 LAeq iken, güney cephesi için 55 LAeq olarak kabul edilmiştir. Bu gürültü düzeyleri için DIN 4109 yönetmeliğine göre uygun olan kesitler, BGKKHY göre de kontrol edilmiş, elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Kesitlerin ses geçiş kaybı hesapları, TS EN 12354 standardına uygun KS-Schallschutzrechner isimli gürültü simülasyon programı ile gerçekleştirilmiştir. İki ülkenin yönetmelik değerlerinin karşılaştırılması ile, ülkemizde yeni uygulanmaya başlayan yönetmeliğin uygulanabilirliğinin değerlendirmesi için bir örnek çalışma gerçekleştirilmiştir.

DIN 4109 ve BGKKHY arasındaki en önemli farklılıklardan biri yönetmeliklere göre sağlanması gereken ses yalıtım düzeyi birimleri arasındadır. Alman yönetmeliğinde bu değer için R'w birimi kullanılırken, Türkiye'deki yönetmelikte DnT,w birimi kullanılmaktadır. DnT,w değerinin R'w 'den farkı, DnT,w hesaplanırken mekanın hacminin de hesaba katılmasıdır. Bir diğer farklılık da sağlanması gereken yalıtım değerleri arasındadır. Türkiye'deki yönetmelikte aynı dış gürültü düzeyine göre sağlanması gereken yalıtım değeri 5dB daha fazla verilmiştir. Bunlara ek olarak her iki yönetmelikte de yapı kabuğunda minimum sağlanması gereken yalıtım değeri 30dB'dir. İki yönetmelik arasındaki bu ayrımlar nedeni ile, genellikle Almanya Yönetmeliği'ne göre uygun olan kesitlerin, Türkiye Yönetmeliği'ne göre yetersiz kaldığı görölmüştür. Kesitlerin uygulanabilirliği de göz önüne alındığında Binaların Gürültüye Karşı Korunması Yönetmeliği için bazı revizyonların gerekli olduğu düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: BGKKHY, DIN 4109, gürültü, ses yalıtımı, yapı kabuğu

MEKÂN, AYDINLATMA VE İNSAN: GÖRME EYLEMİNİN ÖTESİNDEKİ IŞIK

Dr.Öğr. Üyesi Fazıla Duyan
Doğuş Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü
fduyan@dogus.edu.tr

Yirmi birinci yüzyılın başından itibaren hızlı kentleşme ile birlikte daha fazla iç mekânlarda yaşamlarını sürdürmeye başlayan insanlar doğal çevre ile birlikte günışığından da kopmaya başlamışlardır. Günışığının yeteri kadar giremediği derin mimari biçimli mekânların güneş almayan bölümleri ya da hiç güneş ışığı alamayan alanlarında çeşitli eylemlerde bulunan insanlar yaşamsal ihtiyaçları olan günışığından yoksun zamanlarını geçirmek zorunda kalmaktadırlar.

Görsel olarak etrafımızı algılamamız ışık sayesinde olur ancak insan ve ışık arasındaki ilişki bu çerçeveden daha fazladır. İnsanoğlunun varoluşundan beri gün ışığı altında gelişmiş biyolojik sistemi hormonlarını etkileyerek sağlıklı bir yaşam sürmesine yardımcı olmaktadır. Görme için gerekli olan ışık, aynı zamanda sirkadyen sistemimizi etkileyerek sabahları uyanmamıza ve akşamları uykuya dalmamıza yardımcı olmakta, ruh halimizi, verimliliğimizi, dikkatimizi ve vücudun biyolojik saatini de etkilemektedir. Gün boyunca, günışığının altında, ışığın rengine, niteliğine ve niceliğine bağlı olarak insanın biyolojik ve psikolojik yapısı etkilenir. Örneğin bulutlu havalarda düşük bir ruh halinde olunurken, güneşli havalarda daha neşeli, motive ve enerjik olunabilir.

Işık, yirmi birinci yüzyılın başına kadar sadece görme fonksiyonuyla ilişkilendirilmiştir. Yaklaşık 25 yıl önce, gözde bulunan ve ışığın görsel etkilerinden sorumlu koni ve sopacık alıcılarının yanı sıra ışığın insan üzerindeki biyolojik etkilerine bağlı yeni bir alıcı keşfedilmiştir. Bu ışığa duyarlı retinal ganglion hücreleri (ipRGC: intrinsically photosensitive retinal ganglion cells) insan sirkadyen sistemini düzenleyerek gün içinde serotonin, dopamin ve kortizol

hormonlarının salgılanmasını sağlamakta, insanoğlunun neşeli, verimli ve dinamik çalışmasına yardımcı olmakta ve ışığın insan üzerindeki fizyolojik etkileri üzerinde önemli rol oynamaktadır. Gün içinde salgılanan bu hormonlar, akşam ışığın kaybolması ile birlikte yerini melatonin hormonuna bırakmakta ve kişilerin rahat bir uyku uyuyarak dinlenmesine ve vücutlarının onarılmasına yardımcı olmaktadır.

Bilim dünyasının insan üzerindeki gün ışığı etkisi konusunda yaptığı çalışmalar ve gelişmeler yapay aydınlatma tasarımı da gün ışığını taklit ederek aynı olumlu etkileri yakalama çabasını doğurmuştur. Yapılan araştırmalar insan vücudunun belli bir düzen içinde çalışmasını destekleyecek yapay aydınlatma tasarımının gerekliliğini göstermektedir. “İnsan odaklı aydınlatma”, “bütünleyici aydınlatma” olarak adlandırılan ve aydınlatmanın görsel etkilerinin yanında görsel olmayan etkilerinin de tasarıma ve hesaplamalara dâhil edildiği bu sistem, gün ışığının yetersiz ve hiç olmadığı mekânlarda insan biyolojik sistemini destekleyebilmektedir. İnsan odaklı aydınlatmanın temel amacı, ışığı insanların optimal ihtiyaçlarına göre ayarlamaktır. Bu ihtiyaçları karşılarken, ışığın görsel etkilerinin yanı sıra, duygusal ve özellikle biyolojik etkilerinin bütünsel tasarımı ve uygulanması yoluyla insan sağlığı, duygu durumu ve verimlilik üzerinde uzun vadeli belirli bir etkiyi yaratması amaçlanmaktadır. Bu tasarım içeriğinde ışığın rengi, alıcı hücreleri uyarabilen minimum aydınlık düzeyleri, 200 Hz altında ortaya çıkan ve insan üzerinde olumsuz etkiler yaratabilen fliker etkisi, kamaşma gibi kriterler göz önüne alınmakta, bir otomasyon sistemi ile günışığını döngüsüne uyum sağlayabilen dinamik bir kontrol sistemi oluşturulabilmektedir. İnsan Odaklı aydınlatma sistemi ile özellikle kiş aylarında, sabah saatlerinde daha kolay uyanma, yaratıcılık, gün ortasında dinlenme gibi çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda özelleştirilebilir senaryolar da kurgulamak mümkündür.

Bu alışma, ışığın sadece görsel değil görselliğin ötesindeki insan sağlığı için önemini vurgulamak ve yapay ya da bütünleşik

aydınlatma tasarımında insan odaklı aydınlatma kriterlerini uygulamak için nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunu değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Işık, aydınlatma, İnsan sağlığı, Sirkadyen sistem, Mekân

BİLGİSAYAR SINIFLARINDA ÇEVRESEL RENKLERİN ÖĞRENCİLERİN ALGILARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Gizem Işık
Doğuş Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Tezli YL Programı
202191060012@dogus.edu.tr

Dr.Öğr. Üyesi Fazıla Duyan
Doğuş Üniversitesi
Sanat ve Tasarım Fakültesi
Mimarlık Bölümü
fduyan@dogus.edu.tr

Teknolojik araçların okullarda eğitimin bir parçasının olması, klasik sınıfların yanında bilgisayar sınıflarının da okullardaki mekânlardan birisi olmasının yoluna açmıştır. Bu sınıfların düzeni de geleneksel bir sınıf ortamınıniki kadar önemlidir. Son yıllarda teknolojik donanım ve sınıf mekânlarının öğrenme ortamını zenginleştirecek şekilde tasarlanabilmesi için bilgisayar sınıflarına artan bir önem verilmektedir. Geleneksel sınıflarda olduğu gibi bu sınıflardaki, mekânın boyutu, formu, çevresel renk, ışık, doku gibi çevresel özelliklerinin algı, derse katılım, motivasyon ve konsantrasyon üzerinde doğrudan etkisi vardır. Bu çevresel tasarım öğelerinden biri olan duvar renkleri de kapladıkları alan ile öğrenciler üzerinde çeşitli etkiler yaratabilmektedirler. Bu çalışmada, farklı renklerin sınıf mekânı kullanıcılarını farklı etkilediği varsayımından yola çıkılarak bir bilgisayar sınıfında kullanılacak renklerin öğrencileri nasıl etkileyeceği üzerine bir araştırma tasarlanmıştır. Araştırmada, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı Alanında eğitim veren bir lisedeki öğrencilerin kullandığı bir bilgisayar dersliğinde, duvarlarda kullanılan farklı türdeki renklerin, öğrenciler üzerinde mekânsal algıya etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, İstanbul'da bulunan Ümraniye Atatürk Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi'nde yer alan bilgisayar dersliği seçilmiştir. Derslik, bilgisayar ortamında görselleştirilmiş ve duvarlarına Munsell Renk sisteminden seçilen üç farklı renk türünün açık, koyu, orta ve doymuş renkleri uygulanmıştır. Üç farklı renkte, sıcak tür olarak

kırmızı, soğuk tür olarak mavi-yeşil ve yansız tür olarak da mor renk türü seçilmiştir. Görselleştirilmiş her farklı renkteki sınıf resmi öğrencilere büyük ekranda gösterilmiş ve anlamsal farklılaşma ölçeği yoluyla değerlendirilmeleri istenmiştir. Çalışmada, 15 farklı sıfat çifti yedi basamaklı ölçeğe verilen yanıtlar ile değerlendirilmiş ve aritmetik ortalamaları alınarak grafikler oluşturulmuştur. Ankete lise düzeyinde, 15-19 yaş arası 24 kız ve 28 erkek olmak üzere toplam 52 öğrenci katılmıştır. Elde edilen verilerde, öğrencilerin tüm renk türlerinin açık değerli ve doymuş olan renkleri hoş, sıcak ve neşeli tanımlamalar ile olumlu, orta koyulukta ve az doymuş olan renkleri ise durgun, sıkıcı, karanlık ancak daha konsantre bulmuşlardır. Renkler arasında en sakinleştirici ve hafif hissedilen mavi-yeşil renk olmuştur. Kırmızı rengi heyecan verici, dinamik ve aktif bulurlarken, konsantre dağıtıcı etki uyandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu çalışma, eğitim yapılarının iç mekânlarını tasarlanma sürecinde sınıflarda kullanılan renklerin öğrencilerin çalışma isteğini ve motivasyonunu teşvik edeceği bir ortamda eğitimlerini sürdürmelerinde yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf duvar renkleri, Mekânsal algı, Eğitim yapıları, Bilgisayar dersliği

ÖLÇEKLER ARASI TEMAS: KENT VE ÜRÜN TASARIMI İLİŐKİSİNİ YORUMLAMAK

Beykent Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü Bitirme Projesi,

Doç.Dr. Melis Oğuz

Beykent Üniversitesi

Mühendislik-Mimarlık Fakültesi

Endüstriyel Tasarım Bölümü

melisoguz@beykent.edu.tr

Dr.Öğr. Üyesi Orkun Özuer

Beykent Üniversitesi

Mühendislik-Mimarlık Fakültesi

Endüstriyel Tasarım Bölümü

orkunozuer@beykent.edu.tr

Öğr.Gör. Emel Ünver

Beykent Üniversitesi

Mühendislik-Mimarlık Fakültesi

Endüstriyel Tasarım Bölümü

emelunver@beykent.edu.tr

Öğr.Gör. Turaç Yanturalı

Beykent Üniversitesi

Mühendislik-Mimarlık Fakültesi

Endüstriyel Tasarım Bölümü

turacyanturali@beykent.edu.tr

Kadıköy Belediyesi ve Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK) iş birliğı ile yürütölmüştür. Bitirme projesi, 2021-2022 Eğitim yılının Güz ve Bahar dönemlerini kapsayacak şekilde bütönlüşik bir kurgu ile tasarlanmıştır. Bu projede, pandemi süreci ve sonrasında daha da önem kazanan kentsel açık mekânlar odağı alınmış ve öğrencilerin değışen kentsel gündelik pratikler ve ihtiyaçlara yeni kamusal mekân kurguları ile cevap aramaları amaçlanmıştır. Endüstriyel Tasarım Bitirme Projesi doğası gereğı, kent ölçeğinde başlayan bu analiz ve değıerlendirmeler sonucunda yenilikçi ve etkili bir kent deneyimi için, Kadıköy ilçesinde kullanılmak üzere kent mobilyası, kent donatısı ürünü ve/veya yelpazesi tasarlamaları beklenmiştir.

Kent mobilyası tasarımı, doğası gereğı çok katmanlı bir tasarım problemidir. Değışen gündelik yaşam pratiklerini anlamak ve gelecek davranış kalıplarına dair öngöröde bulunabilmek, ürününün kullanıcı ve çevre etkileşimini iyi çözebilmek, malzeme kullanımı ve biçimsel arayışlarda yerel ile ilişkiyi vurgulayabilmek ve elbette işlevsel olarak uzun süreli ve farklı kullanıcı kitlelerinin (sokak hayvanları dahil) farklı hassasiyet ve ihtiyaçları ile empati kurabilmeyi gerektirmektedir. Bu çok katmanlı tasarım problemi,

proje öğrencilerinin yüksek ürün-kullanıcı etkileşimi gerektiren bir ürün ortaya koyma çabasını, farklı tasarım disiplinleri ölçeklerinde (şehir planlama, kentsel tasarım, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve endüstriyel tasarım) analiz yapabilmeyi ve ölçekler arası hareketliliği gerekli kılan bir süreç inşasını beraberinde getirmiştir.

Bitirme projesi kapsamında yerel yönetim ile yapılan iş birliği sayesinde, öğrenciler doğrudan seçtikleri problem tanımı ve bu tanıma istinaden geliştirdikleri fikir ve tasarım önerilerine dair yerel yönetimin ilgili birimlerinden (Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Kentsel Tasarım Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü gibi) yetkililerin bir araya geldiği jürilerde geri bildirimler almışlardır. Öğrencilerin çalışmaları yerel yönetime ait ve özerk bir çalışma/tasarım alanı olan Tasarım Atölyesi Kadıköy’de sergilenmiş, özellikle de Kadıköylü müstakbel kullanıcılarının karşısında görüşe açılmıştır. Tüm bu süreç, tasarım disiplinlerinin içerisinde en mikro ölçeğe odaklanan endüstriyel tasarım eğitimi tedrisatından geçen öğrenciler için oldukça zorlayıcı olmuştur. Bu çalışma ile öğrencilerin 8 aylık bir bitirme projesi sürecinde, farklı ölçek ve disiplinlerle iş birliğine dair artan farkındalıklarının ürün tasarımlarına nasıl yansıdığı irdelenecektir. Dersin koordinatörleri ve yürütücülerinin, öğrencilerin gelişimlerinde fark ettikleri hususların tespitinin yanı sıra, öğrencilerin de bu proje sürecinde yaşadıkları zorluklar ortaya konacaktır. Böylelikle tasarım disiplinlerinin akademik eğitim programlarına bir eleştirel bakış getirmeyi hedefleyen bu çalışma, geleceğin tasarım eğitim programlarına da öneriler sunabilmeyi hedeflemektedir.

Çalışma kapsamında Beykent Üniversitesi Endüstriyel Tasarım (Türkçe ve İngilizce) Bölümleri Bitirme Projesi öğrencilerinden alınan onam ile çalışmalarının 8 aylık gelişimi analiz edilecek, ayrıca öğrenci ve dersin yürütücüleri ile derinlemesine görüşmeler yapılarak sürecin disiplinler ve ölçekler arası kavrayışa katkısına dair önemli hususlar ortaya konulacaktır. Bunlara ek olarak, bu süreci jüriler ve sergiler aracılığıyla takip eden Endüstriyel Tasarım

1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerine anket uygulanarak, henüz böyle bir deneyime ve dolayısıyla farkındalığa sahip olmayan öğrencilerin değerlendirme/görüşleri ile bir kıyaslama yapılması mümkün olacaktır. Tüm bu tespitler ile Şehir ve Bölge Planlama, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı ve Endüstriyel Tasarım disiplinlerinin mesleki eğitim formasyonlarına katkıda bulunabilecek çıktılar elde edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım eğitimi, Ölçekler arası çalışma, Disiplinler arası çalışma, Endüstriyel tasarım, Kent mobilyası

EĞİTİM YAPILARINDAKİ GEÇİŞ ALANLARI KONFIGÜRASYONUNUN FORMEL VE İNFORMEL ÖĞRENME ORTAMLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA ÖNERİSİ

Mehmet Nuri Karadaş
Doğuş Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Tezli YL Programı
202191060016@dogus.edu.tr

Dr.Öğr. Üyesi Ece Altınbaşak
Haklıdır
Doğuş Üniversitesi
Sanat ve Tasarım Fakültesi
Mimarlık Bölümü
ealtinbasak@dogus.edu.tr

Kuramsal anlamda öğrenme, bireyin çevresel faktörler ile etkileşimi sonucu oluşan duysal, düşünsel ve davranışlarında meydana gelen değişim olarak değerlendirilmektedir. Öğrenme, insanın yaşamı süresince devam eden bir olgu olsa da okul çağında gerçekleşen akademik ve davranışsal öğrenmede, eğitim mekanları çevresel birer faktör olmaktadır. Geleneksel öğrenme, öğretene merkeze aldığı için derslikler öğrenme mekanları olarak tek alternatiftir. Öğrenmede çoklu zekâ kuramına göre bireysel farklılıkların önemsendiği ve öğrenci merkezli öğrenme kazanımlarını odağa alan yeni yaklaşımlar, öğrenmenin fiziksel çevresini de farklılaştırmaktadır. Bireysel farklılıkların önemsendiği eğitim yapılarında öğrenme ortamları, sadece sınıflardan oluşmamaktadır. Okul binasını oluşturan tüm iç ve dış mekânların formel ve informal öğrenme ortamlarını oluşturacak şekilde bütüncül olarak tasarlanması gerekmektedir. Eğitim yapılarında mekansal ihtiyaç programında genel olarak; derslikler, atölyeler, idari mekanlar ve diğer ortak alanlar ile sirkülasyon alanları bulunmaktadır. Türkiye'nin iklim özelliklerinden dolayı öğrencilerin okulda bulunduğu zaman aralığında soğuk ve yağışlı gün sayısı meteoroloji verilerine göre değerlendirildiğinde öğrenciler zamanlarının önemli bir kısmını bina içerisinde geçirmektedirler. Okul binasında geçen süreler dikkate alınacak olursa da zamanın yarısına yakını derslik

alanlarının dışında geçmektedir. Ancak literatürde çok az sayıda ampirik çalışma eēitim yapılarında dolaşım alanları ile öērenme ve sosyal etkileşim arasındaki ilişkilere odaklanmıştır.

Bu çalışmada eēitim yapılarının ortak geçiş/sirkölasyon alanları olan koridorların mekânsal kurgusunun öērencilerin öērenme ve sosyal etkileşimi üzerindeki etkilerinin öēretmen perspektifinden deēerlendirilmesi öngörölmüştür. Bu baēlamda geçiş alanları olan koridorların plan kurgusu, işlevi ve gün ıřıēı alma özellikleri kategorize edilerek farklı almaşıklar karşılaştırılarak öērencilerin bu alanlar ile olan etkileşimi araştırılmaktadır. Literatür taraması yapılarak eēitim yapılarındaki alanlar ile öērenme ve sosyalleşme arasındaki ilişkisel durum incelenmiştir. İncelenen kaynaklarla ilgili özet analiz tablosu oluşturulmuştur. Mekân algılama ile öērenmenin kesişimi olan duyuşsal öērenme arasındaki baēlamın teorik verileri analiz edilmiştir. Araştırmada yöntem olarak görsel temsil araçları da kullanılarak anket çalışması yolu ile alternatif geçiş alanları konfigürasyonları öēretmenler tarafından öērenme ve sosyal etkileşim açısından deēerlendirilmiř ve tasarım yolu ile eēitimi desteklemeye yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eēitim yapıları, mekân konfigürasyonu, koridorlar, öērenme, sosyal etkileşim

KENTTE ÇEVRESEL ALGI VE İMGELENEBİLİRLİĞİN İKİ FARKLI YOL BULMA DENEYİMİ ÜZERİNDEN İRDELENMESİ

Fatma Zeynep Kızıltaş
Gebze Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
f.kiziltas2021@gtu.edu.tr

Muhammed Furkan MUTLU
Gebze Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
m.mutlu2021@gtu.edu.tr

Dr.Öğr. Üyesi Zeynep Tarçın Turgay
Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
zturgay@gtu.edu.tr

İnsan kentsel mekânda farklı var olma biçimleriyle sosyal, kültürel ve toplumsal olarak kentle ilişki kurmaktadır. Bu ilişkinin koşulları niteliği insanın çevresel algısına bağlı olarak gelişir. Algı sürecinde ise kentsel mekânda gerçekleştirilen eylemin biçimi, niteliği, hedefi, kullanılan araçlar çevreyle kurulan ilişkide etkili faktörlerdir. Çevresel algı ve imgelenebilirlik bu faktörlerle şekillenmekte ve yol bulma kavramıyla birlikte çalışmayı teorik olarak beslemektedir. Bu bağlamda, kent mekânındaki en etkin bireysel eylem olan yürüme, bir yere ulaşma amacıyla yol bulma etkinliğini içermesi halinde, bireyin kent mekânını nasıl algıladığının araştırılması için ideal bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca çağdaş yön bulma araçları olarak kullanılan dijital harita uygulamalarının yaygınlaşmasıyla algılama biçimimizin nasıl dönüştüğü bu kapsamda incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın amacı kentsel mekânda yön bulmak için gerçekleştirilen yürüme eylemi boyunca bireyin çevresel davranışının ve algısının yeni nesil dijital yön bulma araçlarından etkilenip etkilenmediğinin araştırılmasıdır. Bakılan ana ilişki duyuşsal belleğe aktarılan algısal verilerin uzamsal niteliklerinin neye göre ve nasıl farklılaştığıdır. Bu çerçevede araştırmanın hipotezi, kullanılan aracın algısal süreci etkileyeceği kabulü ile (1) yürüme eylemi boyunca dijital harita

kullanımının daha hızlı hareket etmeyi sağlayacağı; (2) yürüme eylemi sonrasında anımsanan mekânsal bilgilerin dijital haritalı yön bulma eyleminde daha sınırlı ve iki boyutlu, tarif ile yol bulma eyleminde ise daha zengin ve üç boyutlu verileri içereceğidir.

Alan çalışması kapsamında İstanbul ilinde belirlenen kentsel rotayı birinci grup yazılı bir tarif üzerinden, ikinci grup ise dijital bir harita uygulaması üzerinden takip ederek deneyimlemiştir. Deneyim süresince ücretsiz bir uygulamayla katılımcıların yürüme eylemine dair veriler olan adım sayıları, hızları, rotayı tamamlama süreleri ve GPS bilgileri kaydedilmiştir. Deneyimin tamamlanmasının hemen ardından tüm katılımcılara bilişsel harita çizdirilerek algısal veriler toplanmıştır. Elde edilen davranış verileri sayısal değerleri üzerinden, bilişsel harita verileri ise içerik ve biçim özellikleri üzerinden karşılaştırılmıştır. Çalışmaya 14 kadın, 6 erkek olmak üzere 20 kişi katılmıştır.

Alan çalışması bulguları iki grubun davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymamış, her iki grubun da yürüdükleri mesafe, yürüme süreleri ve adım sayılarının çok yakın değerler aldığı görülmüştür. Grupların kentsel mekân algılarına dair yapılan analizler öncelikle her iki grubun bilişsel haritalarında da çevredeki sabit ve dinamik bileşenlere yakın oranlarda yer verildiğini göstermiş, ancak bileşenlerin ifade biçimleri gruplar arasında değişmiş ve tarif üzerinden yol bulan grupta plan ve görünüş tekniklerinin yanında perspektif tekniğiyle daha detaylı çizimler yapılmıştır.

Çalışma sonuçları, (1) her iki grubun da çevreyi benzer biçimde algılayabileceğini, buna karşın anımsanan çevresel bileşenlerin ve niteliklerin ifadesinin (2) tarif ile yol bulma ve dijital harita ile yol bulma arasında uzamsal açıdan anlamlı ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Yeni nesil dijital yol bulma deneyiminin kentsel mekândaki insan davranışı ve algısını nasıl etkileyebileceğinin çeşitli bireysel değişkenler üzerinden araştırması ile farklılaşan bu çalışma daha kapsamlı bir araştırmanın ilk aşamasıdır. Yöntemin

geliştirilmesi ve katılımcı sayısının arttırılması ile devam eden aşamalarda kentsel mekânda çağdaş yol bulma stratejilerinin tanımlanabileceği ve kentsel tasarım çalışmalarının geliştirilmesinde yol gösterecek etkin bulguların elde edilebileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İmgelenebilirlik, bilişsel harita, yol bulma, çevresel algı, kentsel rota

ROMANTİK PEYZAJLARDAN MESAFELİ HİZALANMALARA: (KARIŞIM KOZMOLOJİSİNDE) MEKÂNSALLIĞI DÜŞÜNMEK

Dr.Öğr. Üyesi Hatice Işıl Uysal

İstinye Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

Mimarlık Bölümü

isil.uysal@istinye.edu.tr

Mekânsallık deneyimlemeyle oluşan bir ilişkiselliktir ve çeşitli yakınlıklarla inşa olmaktadır. Mekânsallığın anlatısı deneyim temellidir ve burada olan biten, dünyada-oluşun içindeki ilişkiler, maddilikler mekânsallık anlatısına gömülüdür. Öte yandan insan etkinliğinin ve etkilerin, bağları doğrudan görünemeyebilen yaygınlığı ve yarattığı ağlar, mekânsallığın insan ölçeklerinin ötesindeki maddiliğinin tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Ekolojik kriz farklı olağan etkinliklerin ardında kalan görünmeyen bağların bir sonucudur. Bu bildiride insan ölçeğine ait mesafe kavramının sorunsallaştırılarak karışım metafiziğinde mekânsallık tartışması yapmak amaçlanmaktadır. Tartışmanın ana hattını Christian Norberg-Schulz'un yer kavramına bağlı olarak yaptığı romantik peyzajlar betimlemesi, Emanuele Coccia'nın karışım kozmolojisi ve içe batma kavramları ile Astrida Neimanis'in yeni materyalizm ile insan ölçeği arasında yürüttüğü tartışma oluşturmaktadır. Üç kuramcının betimlemeleri birbirine bağlanarak mesafenin içinde var olan mekânsallıklar irdelenmektedir. İnsanmerkezcilik sonrası fenomenoloji burada yapılan tartışmanın yöntemini oluşturmaktadır.

Norberg-Schulz yer kavramına ilişkin betimlemelerini insan etkinliğinin olup olmamasına bağlı olarak ayırdığı doğal ve kültürel yerler başlıkları altında yapmaktadır. Romantik peyzajlar kozmik, klasik ve karışık olan doğal yerler arasında yer almakta ve bu zorlu peyzajlarda doğal kuvvetlere bağlı olarak hareket edebilmek için sürekli kurulması gereken yakın topolojik ilişkilerin belirgin olduğu ifade edilmektedir. Romantiklik yakınlık ve sürekli etkileşim

içerisinde gerçekleşen yoğun ilişki kurma halinin karşılığı olmaktadır. Öte yandan kuramcının yaptığı betimleme insan merkezli bir deneyimlemeye bağlıdır ve sadece bir çevrenin fiziksel özelliklerinden kaynaklı olarak oluşan yakınlığı anlatmaktadır. İnsan merkezli bakışı ve romantik peyzajların anlamını insanmerkezcilik sonrası yaklaşımlar genişletmektedir. Bu düşünsel genişlemeye katkı sağlayan kuramcılardan birisi olan Coccia Bitkilerin Yaşamı başlıklı kitabında bitkileri tartışma merkezine alarak bitkilerin dünyada var oluşuna bağlı bir karışım kozmolojisi ortaya koymaktadır. Karışım hiçbir şeyin bedensel olarak ayırık olmayışı ve aksine içerden bağlı oluşunu anlatmaktadır. Coccia sıkça kullandığı içe batma kavramı ile bitki-dünya arasında kurduğu ilişkileri yansıtarak insanla dünya arasında maddi ayrımların olmadığı bir ilişkisellik tasavvur etmektedir. Bir şeyin içinde oluş o şeyin de içimizde oluşunu beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda Norberg-Schulz'un romantik peyzajları sadece bir çevrenin fiziksel özelliklerini betimlerken içe batma kavramıyla birlikte düşünülmesi her anın romantik/ yakın/ içe batmış olduğunu belirginleştirmektedir. İçe batmışlığın maddiliğini incelten yeni materyalist kuramcı Neimanis dünyadaki sular ve bedenimizin çoğunluğunu oluşturan sular arasındaki maddi bağları tartışmakta ve bu bağlar yakınlık/ uzaklık olarak isimlendirilen insani ölçekler ile bedensel sınır ölçülerini aşmaktadır. Bu yaklaşıma göre içtiğimiz su ile Büyük Okyanus insani zaman mekân ölçeklerinin dışında birbirine bağlıdır. Mesafeli hizalılık uzak maddi bağların varlığına işaret etmektedir. Suyun veya bedenselliği kuran diğer failerin takip edilmesiyle mekânsallık burada-oluşun deneyimi olmanın ötesine geçerek maddi bir ağ olarak görülebilmektedir. Neimanis'in tartışması maddi karışımın bedenselliğimiz üzerinden düşünülebilmesini ve bedensel sınırların irdelenmesini sağlamaktadır.

Tartışma sonucunda nasıl bir karışım içinde olduğumuz ve nasıl bir karışım olduğumuz sorusuna bağlı olarak bedensel sınır düşüncesini

aşan ekolojik varlığımızın maddi yaygınlığı belirginleşmektedir. İe batma olarak kavramsallaşan maddi bağlılıktan dolayı romantiklik sürekli olmakta, maddi yaygınlık nedeniyle beden-maddemizin görünmeyen bağları farklı mesafelerde ve görünmeyen yakın ilişkiler içerisinde meknsallıklar inşa etmektedir. Bedensel pratiklerin görünmeyen maddi izlerini sürmek mekânsallığın ağlarını göstermekte ve bu ağlarla mesafeli maddi etkilerimizin belirginleşmesi eleştirel bakışları harekete geçirmektedir. Bu yaklaşımın yapılandırılmış bedensel sınır düşüncesi ve ölçülerine bağlı meknsallıkların yeniden irdelenerek bizim ekolojik yaygınlığımıza duyarlı yeni özenli meknsallıkların inşasında/ağların dokunmasında aracı olacağı dşnlmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel algı, ie batma, mekânsallık, insanmerkezcilik sonrası fenomenoloji.

MERLEAU-PONTY'NİN GENİşLETİLMİş İNSAN BEDENLENMESİ YAKLAşIMININ BİR TEZAHÜRÜ OLARAK MİMARİ MEKÂN

Kevi Beqiraj

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Mimarlık YL Programı

keviceqiraj@ogr.gelisim.edu.tr

Maurice Merleau-Ponty'nin eserlerinin kısa bir incelemesinde, kelimenin tam anlamıyla mimari pratiğe ilişkin neredeyse tek bir cümle yok. Bununla birlikte, onun algı fenomenolojisinde ortaya koyduğu bilgiler, bu makalenin Merleau-Ponty'nin insan düzenlemesi kavramını kullanarak incelemeye çalışacağı mimari doktrine, özellikle mimari mekâna olası uygulamasına dair ipuçları vermektedir.

Fenomenolojinin geç dönem felsefi düşüncesinin bir yandaşı olarak Merleau-Ponty, insanların bedenlenmiş varlıklar olduğu gerçeğini benimser ve ayrıca beden ve algılarının bilişsel becerilere erişmenin ilk adımları olduğunu ilan eder. Bedeni çevreleyen alanı anlamada bir gereklilik olarak ortaya koyarak, i ve dış arasındaki bir dolaşıklığı tanımlayarak gündelik dünyayla karşılaşma konusundaki görüşlerini genişletir. Bu ikincisinin algılanması, daha fazla soyutlamadan önce bilinçli veya bedensel bir etkileşimle başlar. Mekânsal düzenlemeyi ve oryantasyonu anlayabilmemiz bu etkileşim sayesinde.

Mimari mekân, mimarların ve tasarımcıların düşüncelerini formlar aracılığıyla oydukları dokudur. Mekân mimarları organizasyonu aracılığıyla yerçekimine meydan okur, çelişkileri ve heykel gücünü yan yana getirir ve diğer birçok kavramı öne çıkarır veya gizler. Merleau-Ponty'ye göre, bu tür mekânsal organizasyon oyunlarını anlamak için, insan bedenlenmesinin "ilkel karşılaşması" yoluyla geliştirilen deneyimsel bilgimizi kullanırız. Aksine, yalnızca görsel veya bilişsel varlıklar olsaydık, çevreyle ilgili yargımız eksik kalırdı.

Mekâna hâkim olmak için kullanılan oryantasyon, yerçekimi, çelişkiler ve diğeri birçok mimari kavram okunaksız olacaktır. Bu nedenle, insan bedenleşmesi merceğinden mekân, konuyla ilgili mimari teorisyen Jonathan Hale'in, editörlüğünü yaptığı "Merleau-Ponty for Architects" kitabında Merleau-Ponty ve mimarlıkta yeri hakkındaki görüşlerini referans alınarak analiz edilecektir. Aynı zamanda, bunun ortaya çıkaracağı birkaç çıkarım ele alınacaktır.

Son olarak, teknolojiadaki yeni gelişmeler ve insanların dijital dünyadaki üstünlüğü, günlük yaşamla bedensel etkileşimi azaltmaktadır. Bu makalenin, insanın dünya ile bedenleşme karşılaşmalarının oluşturduğu algının ana hatlarının ötesinde tezahür etme potansiyeli olup olmadığını değerlendirmek uygun görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: mimari mekân, Merleau-Ponty, insan düzenlemesi, beden şemaları, duyu algıları.

KORUNAN ALANLAR VE YASA-YÖNETSEL ÇERÇEVEDEKİ DEĞİşİMLERİN EKO-POLİTİK AÇIDAN ELEşTİRİşİ

Aziz Cumhur KOCALAR

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
azizcumhurekocalar@gmail.com

Çalışmada ülkemizde “Korunan Alanlar” ile ilgili yasal ve yönetsel çerçevedeki değişim disiplinler arası mesleki alanları ilgilendiren ana hatları üzerinden incelenmiştir. Bu incelemede doğal kaynakların kullanım değeri göz ardı edilerek değişim değeri üzerinden alınan eko-politik kararlar eleştirel bir açıdan irdelenmiştir.

Ülkemizdeki yasal ve yönetsel çerçevenin genel hatları geçen yüzyılın ortalarından günümüze kadar incelendiğinde mevcut durum hiç iç açıcı değildir. Çalışma sonucunda özellikle 1980 sonrasında neo-liberal politikaların yıkıcı yönde belirleyici düzenlemelere zemin hazırladığı anlaşılmıştır. Sürekli değişen mevzuatta yer yer yetki karmaşaları ve boşluklar da kendini göstermiştir. 40 civarı yasa (442, 6831, 2634, 2924, 2873, 2872, 5856, 4342, 3402, 3213, 2863, 1380, 3621, 2023, 4070, 3573, 4122, 5516, 831, 167, 3167, 743, 3083, 3194, 1580, 1380, 1593, ...) ve 100 civarında yönetmelikte yapılan birbirleriyle çelişkili değişiklerle kırsal çevre yönetimi olumsuz bir yönde çehre değişirmiştir. Bu gelişmeler doğal kaynakların ekonomik birer kaynak haline getirildiğini göstermektedir. Diğer yandan mevcut üretim ilişkileri de doğal kaynakların giderek sınırsız kullanımlarına yol açmaktadır. Sahadan elde edilen tüm bulgularla da birlikte bazı önerileri de içeren araştırma, literatüre mevzuata dayalı somut bulgular üzerinden eleştirel ve gerçekçi bir yönde katkı sağlama çabasıdır.

Çalışma sonuçlarına göre temel olumsuzlukların yanı sıra doğa ile olan ilişkilerde çok başlılık hâkimiyetini sürdürmektedir. Bu açıdan ülkemizde kurumsal yapılanma genelde oldukça sorunlu

gözükmektedir. Kırsal ve doğal koruma alanlarına yönelik yürütölen politikalar da bu yüzden tartışılmaya muhtaçtır. Ekonomik değeri sürekli olarak sosyo-költörel yapılardan soyut bir şekilde ayrıca ele alındığı için hatalar tekrarlanmaktadır. Anadolu'nun doğa ve tarım hafızasındaki pek çok tarihi deneyim ve birikimler göz ardı edildiğinden ötürü zamanla bu toplumsal hafıza da kaybedilmektedir. Sahadan toplanabilecek verilerin ise sağlıklı bir şekilde toplanıp paylaşılmadığı açıktır. Mevcut veri tabanı genelden yetersiz kalmakta ve zamanında güncellenmemektedir. İlgili konularda yayımcılık faaliyetleri de derinlikten uzak bir şekilde geriye gitmiştir.

Günümüzde korunan alanların nasıl korunduğı şüpheli bir hale gelmiştir. Geleceğeri ait doğal rezervler korunarak muhafaza edileceğeri yerde gün geçtikçe daha vahşi kullanımlara verilen izinlerle hızla yitirilmektedir. Durum oldukça düşöndürücü boyutlarıyla birlikte karşımızdadır, yaygın bir koruma bilinci ve sorumluluğeri kazanılmadıkça ortak geleceğimiz de şimdiden yok olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Korunan Alanlar, Mevzuat, Ekonomi-Politik, Peyzaj, şehir ve Bölge Planlama.

MİMARİ TEMSİL KAVRAMININ KENTSEL TASARIM YARIŞMA PROJELERİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: 2020 SONRASI İSTANBUL ÖRNEKLERİ

Gizem Işık
Doğuş Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Tezli YL Programı
202191060012@dogus.edu.tr

Dr.Öğr. Üyesi Ece Altınbaşak
Haklıdır
Doğuş Üniversitesi
Sanat ve Tasarım Fakültesi
Mimarlık Bölümü
ealtinbasak@dogus.edu.tr

Mimarlık, diğer disiplinleri de içeren işbirlikçi bir bilgi alanıdır. Bu bilginin temsilinin geçmişinde birçok kuramcı, araştırmacı, tasarımcı ve eleştirmen rol almıştır. Bu sayede mimarlığın bilgi temsiline katkıda bulunmuşlardır. Mimarlıkta ise bilgi temsili zihinde oluşan tasarım bilgisinin görselleştirmekle aktarımını sağlamak için kullanılmasıdır.

Tasarım süreci bilişsel, algısal ve zihinsel birçok unsurun bir arada olduğu katmanları çok olan bir süreçtir. Tasarım ürünü oluşup ortaya çıkana kadar örüntü halinde ilerleyen bu tercih edilen temsil kavramının önemi çoktur. Tasarım ürününün ifade edilmesi için temsil her zaman kullanılmıştır. Mimari temsil, ifade edilmek istenilen yaklaşımların aktarımını sağlayan araçlardır. Mimari temsil kavramı mimarlığa damgasını vuran olguya dönüşmüştür. Temsilleri kullanarak mimarlar tasarımlarını farklı araçları kullanarak farklı ortamlarda deneyimleme şansına sahip olmuştur. Bu durumun avantajı olarak tasarım uygulamaya geçmeden önce her bakımdan görebilmek, bu sayede tasarım üzerinde hâkimiyet kurabilmek mümkün hale gelmiştir. Temsil sayesinde zihindeki fikirlerin düzenlenerek, karşı tarafa aktarımının sağlanmasında yardım etmektedir. Geleneksel tasarım yöntemleri ile sınırlı bir şekilde ifade edilen temsil, zamanla teknolojinin gelişmesi ile zamanla çeşitlenmiştir. Günümüz temsil çeşitlerinde yeni

yöntemlerin geliştirilmesi ile mimarların kendini ifade etmesinde kişiselleştirilmiş anlatımların kullanılması tasarımlara yansımıştır.

Son zamanlarda ülkemizde mimari yarışma projeleri sayısında oldukça önemli artışlar görülmüştür. Özellikle 2020 yılının ilk yarısından itibaren, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin öncülük ettiği ve kamusal alanlara yönelik kentsel tasarım kapsamında çalışılmış birçok projenin de olduğu tespit edilmiştir. Bu yarışmalar, kapsam ve karar süreçleri, katılımcıları ve kazananları ve sonrasında ürettiği eleştirel mesleki diyalog ortamları ile son döneminde en çok konuşulan konulardan biridir. Giderek artan yarışma projelerinde kullanılan temsil araçları bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Mimari ürünün ifadesi ve anlaşılabilirliği ise tasarım araçlarına bağlıdır. Mimar ve kullanıcı ilişkisi bu araçlar sayesinde kurulur. Mimarlık tarihinden beri süregelen tasarımı iyi ifade etme amacından da anlaşılacağı gibi hep bir arayış vardır. Bu arayış, gelişmeler takip edilerek yeni ifade teknikleriyle geliştirilmeye devam etmiştir. Son dönemde İstanbul'da düzenlenen projeler filtrelenmiş olup, projelerin sunum paftalarında tercih edilen mimari temsil yöntemleri de kendi içinde filtrelenerek seçilmiştir. Sonuç olarak belirlenen yıllar arasında birincilik ödülü almış projelerden araştırma kapsamında ele alınacak ortak mimari temsil yöntemlerini içeren üç adet proje üzerine karşılaştırma yapılacaktır. Bu çalışma kapsamında, katmanlı bir kentsel yapıya sahip olan İstanbul'da Bakırköy, Kadıköy, Taksim ve Adalar kentsel tasarım yarışmalarında birincilik ödülünü alan projeler üzerinden, tasarımda kullanılan temsil araçlarının farklı aşamalarda kullanımı karşılaştırmalı olarak indeks analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, son dönemde düzenlenen kentsel yarışma projelerinde tercih edilen mimari temsillere bakıldığında geleneksel yöntemlerden uzaklaşıldığı ve dijital yöntemlerle foto grafik temsil eğiliminin arttığı ve ilişkili olarak gerçekçi anlatımlardan uzak, daha soyut anlatımlara başvurulduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, kullanılan geleneksel üretimlerin tek başına ifade aracı olarak

kullanılması yerine, farklı temsil araçları ile desteklenerek üretimlerin yapıldığı da gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilginin Temsili, Mimari Temsil Araçları, Mimari Anlatım, Tasarım Süreci, Kentsel Tasarım Yarışmaları, Kamusal Alanlar, İstanbul

İKONİK YAPILARIN KENTSEL DOKUYA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

İkon; sözlükte figür, tasvir, heykel veya canlandırma olarak

Yağmur Bulut
Fırat Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
yamuurb@gmail.com

Dr.Öğr. Üyesi Rüya Ardıçoğlu
Fırat Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
rardicoglu@firat.edu.tr

tanımlanmaktadır. İkonik yapılar ise ikonik objelerin (İsa'nın Bizans resimleri gibi) ve ikon kavramının felsefi tanımının (bazı ortak unsurlar kullanılarak bir şeyi işaretle betimleme veya temsil etme) her ikisinin de birçok özelliğini kendi bünyesinde bir arada bulunduran yapılardır. İkonik yapılar, tarihten günümüze dek her toplumda ve her çağda siyasi, dini, kültürel ve işlevsel birer gösterge olan kentsel öğeler olmuştur. Kültürel mirasın fiziksel öğeleri olan tarihi ikonik yapılar, tarihsel süreç içerisinde bulundukları kentsel alanı birer kentsel odağa veya röper noktasına çevirmiştir.

Bu bağlamda, bu yapıların bulunduğu kentsel alanlarda, ikonik yapıların referans alındığı ve bu simgesel yapıların şekillendirdiği fiziksel biçimlenişler ve kentsel düzenlemeler tarihsel süreçte gözlemlenmektedir. Bugün de kentler arası artan rekabet, marka kentler oluşturma çabası ve kentsel imaj çalışmaları kapsamında ikonik yapıların günümüzde de üretildiği görülmektedir. Popülerliği hızla artan çağdaş ikonik yapılar, küresel kent arayışında kenti tasarlayan paydaşların en çok başvurduğu fiziksel öğelerdendir. İkonik yapılar, bulundukları kentlerin popülerleşmesine katkısı, turizmin artırılması, kent ekonomisine katkısı gibi olumlu çıktılar taşımaktadır. Bu mimari öğeler anıtsal ölçekleriyle, oluşturdukları işlevsel potansiyellerle, turistik odak oluşturma ve mekânsal çekicilik yönleriyle güçlü fiziksel öğeler olarak ortaya çıktığından, bulundukları kentsel alanın plan ve tasarımını

yönlendirebilmektedirler. Dolayısıyla, kentsel çevreyi oluşturan fiziksel öğelerin değişimi söz konusu olmaktadır. Diğer yandan bu yapıların bulundukları kentsel çevrede fiziksel değişimler ve bozulmalar da görülebilmektedir.

Bu kapsamda, ikonik yapıların kentsel morfoloji üzerindeki etkisi çalışmanın çıkış noktası ve araştırma amacını oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Lloyd Binası, Swiss Re Office, Torre Aqbar, Eyfel Kulesi gibi kullanım amacı ve bulunduğu ülke bakımından farklılık gösteren çağdaş ikonik yapıların fiziksel dokudaki yansımalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Kentsel morfolojiyi oluşturan öğelerin biçimlenişinde ikonik yapıların etkisi üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada ikonik yapıların yol aksları, çevresindeki diğer röper noktaları, imar adaları gibi alt ölçekli kent öğelerine etkileri ile üst ölçekteki kent silüeti gibi diğer etkileri de incelenmiştir. Çalışmanın materyalleri olarak, literatür kaynakları ve incelenen ikonik yapıların öncesine ve sonrasına dair imar planları, halihazır haritalar, fotoğraf, uydu görüntüsü gibi görsel veriler kullanılmıştır ve insan sirkülasyonunu kentsel bağlamda ne yönde etkilediği incelenmiştir. Bu materyallerin karşılaştırılıp incelenmesiyle ele alınan ikonik yapıların kentsel dokuda oluşturdukları fiziksel etkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırmada, bu yapıların fiziksel dokuda ada ve parsel oluşumlarında, ulaşım akslarının belirlenmesinde, kent silüetinde, arazi kullanımında, çevresindeki yapı tipolojisi üzerinde etkileri olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bu yapılar kentte yeni röper noktaları meydana getirerek, çevrelerinde açık alanlar üreten ve yeni işlevsel oluşumlar, farklı arazi kullanımlarına neden olan etkiler içermektedir. Bu sebeple kentlerdeki ikonik yapıların hem üst ölçekte kent planlamasında hem de alt ölçekte kentsel tasarım uygulamalarında fiziksel dokunun oluşum ve değişimlerinde etkili olduğu sonucu çıkmaktadır.

Bu araştırmalar sonucunda ikonik yapıların hem yeni bir fiziksel doku ve kimlik üreten, bulunduğu kentsel çevrenin gelişimine katkı sunan yapıda olduğu hem de yapıldığı bağlama göre mevcut dokuda

bozulmalara ve olumsuz fiziksel değişimlere de neden olabilen çift yönlü bir yapıda olduğu görölmüştür.

Anahtar Kelimeler: ikonik yapılar, kentsel morfoloji, kent imajı, fiziksel biçim, kentsel odak

KENTSEL DÖNÜŞÜM-KENTSEL TASARIM İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Kentler, içinde bulundukları politik, ekonomik ve sosyal sistemlerin getirdiği yenilik ve değişimlere cevap verebilecek, kendilerine özgü

Elif Özışık
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Kentsel Dönüşüm ve Planlama
Yüksek Lisans Programı
livanelifce@gmail.com

Prof. Dr. Sırma
Ramazanoğulları Turgut
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
sirma@yildiz.edu.tr

planlama yaklaşımları doğrultusunda şekillenmekte ve gelişmektedirler. Kentleri doğrudan veya dolaylı yoldan etkileyen bu sistemlerdeki bu değişimlere bağlı olarak planlama eğilimleri de değişim göstermektedir. Kent yönetimleri bir yandan kentlerin küresel sistemdeki yerlerini dengelemek ve sürdürülebilir gelişme sağlamak için bu ortaya çıkan planlama eğilimlerine ilgi göstermektedirler.

Küresel ölçekte politik, ekonomik ve sosyal sistemlerdeki değişikliklere paralel olarak küresel kent olma hedefinin gerisinde kalmamak isteyen kentler planlama performansını olumlu yönde etkileyecek, hızlı ve değişime yön verebilecek yeni planlama eğilimlerini mevcut planlama sistemlerine entegrasyonu sağlayarak uygulamaktadırlar.

Stratejik planlama anlayışının uygulandığı ülkeler, planlama anlayışının çok esnek olmasından ve yasal bağlayıcılığı olmaması noktasını eleştirerek, plarlarda esneklik alanının daraltılmasına yönelik yaklaşımlar benimserken, düzenleyici planlama anlayışının uygulandığı ülkeler ise kentsel alanların kullanım özelliklerinin belirlenmesini öncelik alan geleneksel düzenleyici planlama sistemlerinin yaşanan değişimlere karşısında yetersiz olduğu eleştirilerine karşı esneklik, yerindelik, üstlendiği stratejik rol gibi

avantaj yaratan özellikleri ile yeni gelişmelerin ve sorunların değerlendirilebilmesinde ön plana çıkan stratejik planlama sistemlerini kullanmaktadır. Bununla birlikte bazı ülkeler, bu iki sistemin olumlu özelliklerini entegre ederek yeni bir planlama modeli olan ‘hibrit planlama yaklaşımı’ uygulanmaktadır. Bununla birlikte hibritleşme uygulamaları devam etse de; yaklaşım kendi içinde sistemsel sorunlar barındıran henüz son formuna evrilmemiş bir yaklaşımdır.

Türkiye’de ise mevcut planlama sistemi, özellikleri açısından değerlendirildiğinde, ‘düzenleyici planlama yaklaşımı’ yönü ağır basmakta olduğu ve planlamanın mevcut yasal düzen içinde plan yapımına yetkili olan kurumlar ve plan kapsamlarının hiyerarşik bir ilişki içinde bulunduğu idari bir işlem olarak çok katmanlı ve dikey etkileşimli yapısı nedeniyle esnek bir yapıya sahip olmadığı gözükmektedir. Bu yönüyle, mevcut planlama sisteminin kentlerde hızla değişen koşulların ortaya çıkardığı yeni sorunlara cevap verememesi, özellikle kentsel dönüşüm konusunda başarılı çözümler üretememesi ve yeni koşullara kendini uyarlayabilen “sürdürülebilir kentler” tasarlanması zorunluluğu hususları planlamada yeni bir planlama sisteminin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Ülkemizde hâkim olan düzenleyici planlama anlayışı kesinlik ve katılık özelliklerinden kaynaklı gerek planların uygulanması gerek kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesi konusunda eksik kalmaktadır. Bu doğrultuda mevcut sorunlara çözüm arama sürecinde mevcut sistemle bütünleşmesi sağlanan stratejik planlama özellikleri plan sistemimizde hibritleşme eğiliminin olduğunu göstermektedir. Kuramsal olarak düzenleyici planlama sistemini benimseyen planlama sistemimiz uygulamada stratejik planlama sistemine geçiş sürecindedir.

Planlama sistemimizdeki hibritleşme eğilimleri özellikle kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesi noktasında başka perspektifler, yollar aranmasına olanak sağlayan stratejik planlama anlayışı ile

düzenleyici planlama anlayışlarının olumlu yanlarını bir arada uygulanmasına imkân verebilmektedir. Kentsel dönüşüm odaklı geliştirilen Ümraniye İlçesi, Hekimbaşı, Topağacı, Dumlupınar Mahalleleri ve Kazım Karabekir, Elmalıkent, İnkılap Mahallelerinin Bir Kısımına İlişkin Uygulama İmar Planı da bu entegrasyon denemelerinin yapıldığı örneklerden biridir.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı Ümraniye İlçesi, Hekimbaşı, Topağacı, Dumlupınar Mahalleleri ve Kazım Karabekir, Elmalıkent, İnkılap Mahallelerinin Bir Kısımına İlişkin Uygulama İmar Planının barındırdığı ‘Düzenleyici’ ve ‘Stratejik’ Planlama unsurlarının belirlenmesi yöntemi ile planın hibritleşme düzeyinin kentsel dönüşüm- kentsel tasarım ilişkisi bağlamında ortaya konarak planın hangi noktalarda kentsel tasarıma yeni olanaklar sağladığı belirlenmesi olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hibritleşme, Kentsel Dönüşüm, Kentsel Tasarım, Ümraniye.

YOZGAT (MERKEZ)’DE SELLERİ RİSK FAKTÖRLERİ ÜZERİNDEN OKUMAK VE SEL RİSK AZALTIMI İÇİN YENİ TASARIM YAKLAşIMLARI

Ayşegöl İnce
Erciyes Üniversitesi FBE
şehir ve Bölge Planlama
Yüksek Lisans Programı
aysegulince5866@gmail.com

Dr.Öğr. Üyesi Yasin Bektaş
Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
şehir ve Bölge Planlama Bölümü
yasinbektas@erciyes.edu.tr

Sel, dünyada yaşanan afet sayısı bakımından birinci sırada yer alırken, ekonomik kayıplar açısından ikinci sırada, can kayıpları açısından ise dördüncü sırada yer almaktadır. Türkiye’de ise 1900’lü yıllardan günümüze kadar afet sıralamasında sel ikinci sırada yer almaktadır. Ülkemizde sel afetinin son yıllarda plansız kentleşme ve iklim krizinin etkileriyle birlikte giderek daha fazla sayıda gerçekleştiğı gözlenmektedir. Ankara seli (2022), Kastamonu-Cide seli (2022), Kastamonu-Bozkurt seli (2021), Sinop seli (2021), Giresun seli (2020) son yıllarda gerçekleşen önemli sel olaylarıdır. Çalışma alanı Yozgat’ta ise geçmişten günümüze kadar yaşamı önemli ölçüde etkileyen birçok sel afeti yaşanmıştır. 1950 yılından günümüze kadar meydana gelen sel olaylarının dağılımı incelendiğinde, Yozgat’ın 117 adet sel olayıyla ülke genelinde onuncu sırada yer aldığı görülmektedir. Kent merkezinden geçen Büyükbaltaoğlu, Şehiriçi ve Taşlıburun dereleri sel ve taşkın olaylarına neden olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Yozgat ili Merkez ilçesinde selleri risk faktörleri üzerinden değerlendirerek kırılganlıkları belirlemek ve dünya ölçeğinde sel riskine karşı yeni tasarım yaklaşımlarına öncülük eden kentler (Kopenhag, New York, Rotterdam) üzerinden öneriler geliştirmektir.

Araştırmada Yozgat Merkez ilçesinde sel tehlike ve risk verileri Tarım ve Orman Bakanlığı Ulusal Su Bilgi Sistemi üzerinden elde edilmiştir. Ulusal Su Bilgi Sistemi'nden elde edilen sel tehlike ve risk haritaları alt ölçekteki üzeri kapatılan ve doldurulan dereler, su taşkın hacimleri, köprü menfezleri, kuru vadiler, taşkın alanı üzerindeki yapılar ve nüfus, geçirimsiz yüzeylerle birlikte yorumlanarak sel risk faktörleri değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise, özel amaçlı stratejik planlar ve yerel imar planların sel risk azaltma stratejileri ve mekânsal plan kararları incelenmiştir. Kızılırmak Havzası Taşkın Yönetim Planı ile İl Afet Risk Azaltma Planlarında belirlenen risk azaltma stratejilerinin Yozgat Belediyesi'nden elde edilen nazım imar planı ve uygulama imar planındaki uyumu ve mekânsal karşılıkları sorgulanmaktadır. Yerel mekânsal planlardaki sel risk azaltım kararları, plan açıklama raporları ve plan notları üzerinden incelenmiştir. Ayrıca Yozgat Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü ile sel riskine yönelik planlarda hangi tedbirlerin alındığıyla ilgili derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada ise, hem alan araştırması kapsamında hem de Batı Avrupa kent örneklerinden elde edilen veriler doğrultusunda sel risk azaltımı için yeni tasarım ipuçları ortaya konmaktadır.

Araştırma bulguları incelendiğinde, kent merkezinde yaşanan sel ve taşkınların temel nedeninin plansız/yanlış arazi kullanımları olduğu tespit edilmiştir. Dere yataklarının bazıları tamamen kapatılırken, bazıları yol altında devam etmektedir. Üzeri açık olan derelerin ise beton zemin içerisinde ilerlediği görölmüştür. Bunun devamında dere taşkın alanlarında yerleşimlerin artmasıyla birlikte sel riski yükselmiştir. Kızılırmak Havzası Taşkın Yönetim Planı, İl Afet Risk Azaltma Planı incelendiğinde taşkın riskini azaltmaya yönelik genel ifadelerin yer aldığı ve yerel düzeyde yapılan imar planlarında mekânsal karşılıklarının olmadığı ve herhangi bir tedbir alınmadığı görölmüştür.

Sel riskine karşı yeni tasarım yaklaşımlarına öncülük eden kentler üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda yeni tasarım ipuçları “sakinim”, “azaltma” ve “paylaşma” başlıkları altında önerilmektedir. Kuru vadi alanları ve taşkın tehlike bölgeleri sakınım önerileri kapsamında değerlendirirken, ağaçlandırma çalışmaları, sel durumunda kanal haline dönüşebilen sel yolları, yeşil caddeler, su plazaları, biyo-tutma, yağmur bahçesi, yağmur hendekleri, kentsel geçirimli yüzeylein artırılması, yüzey akışlarının azaltılması, su basman kotunun yükseltilmesi vb. azaltma önerileri kapsamında değerlendirilmiştir. Sıfıra indirilemeyen ve azaltılan riskler ise erken uyarı sistemleri, müdahale planları, sigorta, vergiler, fon vb. müdahalelerle paylaşma başlığı altında önerilen faktörlerdir. Adaptasyon kapasitesine yönelik öneriler ise yüksek risk seviyelerine karşı faydası en yüksek olan dönüşümsel adaptasyon yaklaşımı (transformative adaptation approach) kapsamında öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sel riski, risk azaltımı, kentsel tasarım, şehir planlama, Yozgat

TÜRKİYE'DEKİ TOPLU KONUT ÜRETİMİNDE DİKKATE ALINAN VERNAKÜLER KONUT TASARIM KRİTERLERİNİN TASARIM SÜREÇLERİNE BAĞLI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Bengüsu İbiş Güner
İstanbul Teknik Üniversitesi
bengusuibis@gmail.com

Günümüzde dünyanın birçok yerinde ve Türkiye'de konut sorununa çözüm bulabilmek adına devletler ve özel sektör düşük maliyetli ve hızlı inşa edilen toplu konutların üretimine ağırlık vermektedir. Ülkemizde 1984 yılında kurulan Toplu Konut İdaresi (TOKİ) kurulduğu tarihten bu yana gerek sağladığı konut kredileri gerekse kendi ürettiği toplu konutlar ile bu anlamda Türkiye'deki toplu konut üretiminde başat ve en önemli aktör olmuştur. 2003 yılında TOKİ'nin yetkilerinin arttırılması ile niceliksel olarak toplu konut üretimine ağırlık verilmiş ve bu durum Türkiye'de toplu konut üretimi denildiğinde tip plan anlayışına dayalı, hemen hemen her şehirde o bölgedeki yerel veriler dikkate alınmadan ve bir diğerinden farklılaşmadan üretilen konut bloklarının üretilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu durumu aşabilmek için her bölgenin kendi yerel koşullarına, sosyolojik ve kültürel yapısına uygun toplu konut üretimini yaygınlaştırmak gerekmektedir bu da ancak vernaküler konut üretimi ile mümkündür. Çünkü vernaküler konutlar yüzyıllardır dünyanın farklı yerlerinde farklı toplumlar tarafından çeşitli şekillerde, bulunduğu bölgeye özgü yaşam şekilleri, kültürler, yapım yöntemleri ve iş gücü kullanılarak yerel veriler doğrultusunda üretilmekte olup, yapımı kolay ve bulunduğu çevredeki malzemeler kullanılarak üretildiğinden aynı zamanda da düşük maliyetli konutlardır.

Vernaküler konut tasarım kriterlerinin bir yandan düşük maliyetli bir yandan da çevresine uyumlu toplu konutlar üretmek amacıyla

toplu konut üretimine nasıl entegre edilebileceğini tespit etmek günümüz koşullarında elzemdir. Bu anlamda TOKİ'nin açtığı 2014 yılındaki “7 İklim 7 Bölge Gelenekten Geleceğe Ulusal Mimari Proje Yarışması” ve 2017 yılındaki “7 İklim 7 Bölge Mahalle Ulusal Mimari Proje Yarışması” önemli adımlardan biri olarak değerlendirilebilir. Vernaküler toplu konut üretiminin nasıl olması gerektiği konusunda önemli aktörlerden biri olacak olan mimarların vernaküler konut tasarımına fizibilite ve konsept tasarım aşamasında nasıl yaklaştıklarını incelemek açısından bu iki yarışma önemli kaynak oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında öncelikle dünya mimarlık literatüründen yer alan örnekler ve kaynaklar incelenerek coğrafi, sosyo-kültürel, ekonomik, çevresel, malzeme, yapım teknikleri, bina formu ve plan kurgusu olmak üzere 8 ana başlık altında olmak üzere 53 adet vernaküler konut tasarım kriteri tespit edilmiş ardından 2014 ve 2017 yıllarındaki 7 İklim 7 Bölge yarışmalarına katılan mimarlara yarışma projelerinin üretim süreçlerinde fizibilite ve konsept tasarım aşamalarında bu kriterleri ne oranda dikkate aldıkları anket sorusu olarak yöneltiştir.

Sonuç olarak TOKİ'nin farklı yıllarda açmış olduğu 7 İklim 7 Bölge yarışmalarına katılım sağlayan mimarlar tarafından fizibilite ve konsept tasarım olmak üzere her iki aşamada da sırasıyla bina formu ve plan kurgusunun, çevresel kriterlerin ve bina sistemlerinin en çok dikkate aldıkları vernaküler konut tasarım ana kriterleri olduğu tespit edilmiştir. Fizibilite aşaması için daha sonra sırasıyla ekonomik, coğrafi, malzeme, sosyo-kültürel ve yapım teknikleri ana kriterleri en çok önemsenirken konsept tasarım aşamasında ise ilk üç ana kriterden sonra sırasıyla coğrafi, ekonomik, malzeme, yapım teknikleri, sosyo-kültürel ana kriterlerinin örneklem grubundaki mimarlar tarafından en çok önemsenen ana kriterler olduğu tespit edilmiştir.

Anket sonuçlarına göre ilk üç sırada bina formu ve kurgusu ve bina sistemleri gibi yapının bağlamından ziyade kendisi ile ilgili

kavramların olduđunu dűőünecek olursak űlkemizde henűz mimarlar için vernakűler konut tasarımıının tam kavranmadıđını ve ön planda tutulmadıđını söyleyebiliriz. Ancak bir yapının hayata geçirilmesinde mimar tek aktör olmadıđından mimar tarafından tasarım sűrecinde vernakűler konut tasarım kriterleri dikkate alınsa dahi bunların yapının inřaat ařamasında ne oranda uygulandıđı ve uygulanamayan kriterlerin diđer aktörler ve sűreler bazında sebepleri ise bařka bir arařtırma konusu olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Vernakűler Konut, Vernakűler Konut Tasarım Kriterleri, Vernakűler Mimari, Vernakűler Tasarım, Toplu Konut, TOKİ